

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Analýza činnosti vzdělávacího centra
Svět záchranářů v Karlovarském kraji**

**Analysis of activities of the
„World of Emergency Services“
training center in the Karlovy Vary Region**

Bakalářská práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Plánování a řízení krizových situací
Autor bakalářské práce: Ondřej Tesař
Vedoucí bakalářské práce: Ing. Jiří Szewieczek

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Tesař** Jméno: **Ondřej** Osobní číslo: **491646**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Plánování a řízení krizových situací**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Analýza činnosti vzdělávacího centra Svět záchranářů v Karlovarském kraji

Název bakalářské práce anglicky:

Analysis of Activities of the „World of Emergency Services“ Training Center in the Karlovy Vary Region

Pokyny pro vypracování:

Bakalářská práce bude zaměřena na význam činnosti a vliv vzdělávacího centra „Svět záchranářů“ v Karlových Varech na edukaci žáků základních škol. Teoretická část popíše činnost centra, vzdělávací programy, spolupráci se složkami Integrovaného záchranného systému. Hlavní důraz bude kladen na spolupráci s Hasičským záchranným sborem ČR. Obě části bakalářské práce budou primárně zaměřeny na oblast požární ochrany. Praktická část bude obsahovat komparaci s jiným výukovým programem zaměřeným na prevenci požární ochrany u dětí a mládeže, bude předkládat zhodnocení testového šetření žáků základní školy před absolvováním vzdělávacího programu a po jeho absolvování. Výsledky testů posoudí míru vlivu vzdělávacího programu na žáky.

Seznam doporučené literatury:

- [1] SKALSKÁ, Květoslava, Zdeněk HANUŠKA a Milan DUBSKÝ, Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I., ed. 1, Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010, ISBN 978-80-86640-59-4
- [2] KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše a Libor FOLWARCZNY, Ochrana obyvatelstva, ed. 2, V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013, ISBN 978-80-7385-134-7
- [3] HRADIL, Jaroslav, Otakar J. MIKA, Miroslav MUSIL, Bohuslav SVO-BODA, Jakub RAK a Dušan VIČAR, Základy ochrany obyvatelstva v České republice: odborná monografie, Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení, 2018, ISBN 978-80-7454-774-4

Jméno a příjmení vedoucí(ho) bakalářské práce:

Ing. Jiří Szewieczek

Jméno a příjmení konzultanta(ky) bakalářské práce:

Datum zadání bakalářské práce: **14.02.2022**

Platnost zadání bakalářské práce: **22.09.2023**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Analýza činnosti vzdělávacího centra Svět záchranářů v Karlovarském kraji vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Karlových Varech dne 08.05.2022

.....

podpis

PODĚKOVÁNÍ

V této části bakalářské práce bych rád poděkoval vedoucímu práce, npor. Ing. Jiřímu Szewieczkovi za vedení mé bakalářské práce, za cenné rady a konstruktivní připomínky. Dále chci poděkovat Asociaci Záchranný kruh, za poskytnutí informací a podkladů. V neposlední řadě děkuji základním školám, ve kterých jsem prováděl dotazníkové šetření.

ABSTRAKT

Úvod bakalářské práce obsahuje zdůvodnění výběru tématu a zmínku o důležitosti prevence a znalostí, které získají žáci a ostatní populace v popisovaném zařízení. Cílem práce je představení jedinečného centra a vyhodnocení účinnosti edukace na žáky základních škol.

Dále je práce zaměřena na samotný vznik zařízení, na důvody, které vedly k založení samostatně fungujícího centra. Popisuje podobu centra z celkového pohledu, ale také se zaměřím na jednotlivé součásti. Následující kapitola se věnuje přímo výukovým programům v centru. Další kapitola se stručně věnuje vývojové psychologii, a to popisu vývojových zvláštností dětí a dospívajících, což má souvislost se způsobem výkladu lektora. V poslední kapitole teoretické části je popsána spolupráce se složkami Integrovaného záchranného systému, bez které by centrum nemohlo fungovat.

Praktická část práce obsahuje vyhodnocení dotazníkového šetření, které bylo provedeno u žáků základních škol, a výsledky ukazují vliv na znalosti žáků v oblasti prevence požární ochrany po návštěvě centra. Dotazníkové šetření se týká programu „Svět ohně“. Zajímavé jsou výsledky šetření, které bylo zaměřeno na zhodnocení programu „Svět ohně“ z pohledu žáků. Celkové výsledky poukazují na zlepšení kvality znalostí po absolvování programu.

Klíčová slova

Centrum zdraví a bezpečí, Svět záchranářů, Hasičský záchranný sbor, Prevence

ABSTRACT

The introduction of the bachelor's thesis contains a justification of the choice of the topic and a mention of the importance of prevention and the knowledge that students and other populations will obtain in the described facility. The purpose of the thesis is to introduce the unique center and evaluate the effectiveness of education of elementary school students.

Furthermore, the work is focused on the establishment of the facility, on the reasons that led to the establishment of a self-operating center. It describes the form of the centre from an overall perspective, but also on the individual components. The following chapter briefly deals with developmental psychology, namely the description of developmental peculiarities of children and adolescents, which is related to the lecturer's method of explanation. The last chapter of the theoretical part describes the cooperation with the IRS, without which the centre could not function.

The practical part of the thesis contains an evaluation of a questionnaire survey conducted among primary school pupils and the results show the impact on pupils' knowledge of fire prevention after a visit of the centre. The questionnaire survey concerns the "World of Fire" programme. The results of the survey, which is focused on the evaluation of the 'World of Fire' programme from the pupils' point of view, are interesting. The overall results show an improvement in the quality of knowledge after the programme.

Keywords

Health and safety center, The world of rescue workers, Fire brigade, Prevention

Obsah

1	Úvod.....	9
2	Cíle práce.....	10
3	Přehled současného stavu.....	11
3.1	Svět záchranářů.....	11
3.2	Podoba centra	13
3.2.1	Hasičská stanice	14
3.2.2	Nemocnice.....	15
3.2.3	Integrovaný záchranný systém	16
3.2.4	Policejní služebna	17
3.2.5	Domov bezpečí	17
3.2.6	Stanoviště plavčíka	18
3.2.7	Horská služba	19
3.3	Výukové programy	20
3.3.1	Svět ohně	22
3.3.2	Svět bezpečí.....	26
3.3.3	Mimořádné události	27
3.3.4	Svět rizik	28
3.3.5	Svět zdraví.....	30
3.3.6	První pomoc.....	30
3.3.7	Dopravní výchova	31
3.3.8	Příměstský tábor se záchranáři	33
3.4	Vlastnosti výkladu lektora z hlediska vývojové psychologie.....	35
3.5	Spolupráce se složkami IZS	37

3.5.1	Ostatní spolupráce.....	38
3.5.2	Ty to zvládneš.....	39
4	Metodika.....	40
5	Výsledky.....	41
5.1	Seznam testových otázek.....	41
5.2	Testové šetření žáků na základě osobních znalostí.....	43
5.3	Výsledky testového šetření po absolvování programu Svět ohně v Centru zdraví a bezpečí	46
5.4	Porovnání výsledků před návštěvou a po návštěvě Centra zdraví a bezpečí	48
5.5	Zhodnocení programu Svět ohně pohledem žáků.....	51
5.6	Celkové hodnocení.....	53
6	Diskuze	57
7	Závěr	63
8	Seznam použitých zkratk.....	64
9	Seznam použité literatury	65
10	Seznam použitých obrázků	70

1 ÚVOD

Dostat se do krizové situace může každý z nás kdykoli a kdekoli. Ale ne každý ví, jak se v krizové situaci správně zachovat. Mezi takové situace můžeme zahrnout například dopravní nehody, požáry, úrazy druhých osob nebo vlastní, tedy situace, ve kterých se můžeme ocitnout jako aktér nebo svědek. Proto je důležité mít povědomí o existenci takových situací a také mít základní znalosti, které nám pomohou s jejich řešením. Ne nadarmo se říká, že kdo je připraven, není překvapen, proto je dobré začít s edukací již u předškoláků a žáků základních škol.

Vzdělávání dětí v těchto oblastech se věnuje Centrum zdraví a bezpečí pro celou rodinu – Svět záchranářů Karlovy Vary, kde působím jako lektor, a proto celá práce vychází z mé osobní zkušenosti. Zkrácený a běžně používaný název centra je „Svět záchranářů“ nebo jen „Centrum zdraví a bezpečí“ (dále jen „centrum“). Téma mé bakalářské práce je „Analýza činnosti vzdělávacího Centra svět záchranářů v Karlovarském kraji“. Měla by poukázat na důležitost a významnost tohoto zařízení na připravenost dětí nejen v krizových, ale i běžných situacích v životě.

Teoretická část si klade za cíl obecné představení centra, popsání jednotlivých výukových programů, pohled na vývojové zvláštnosti dětí a dospívajících z hlediska vývojové psychologie a spolupráci s ostatními složkami Integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“).

Praktická část bude díky vyhodnocení dotazníkového šetření žáků poukazovat na účinnost edukace na žáky, a bude obsahovat komparaci s výukovým programem Hasík.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem mé bakalářské práce je na základě vyhodnocení dotazníkového šetření posoudit míru vlivu výukového programu Svět ohně na žáky a potvrzení mé hypotézy, že po absolvování programu budou ve větší míře převažovat v testech správné odpovědi. Respondenti budou žáci základních škol, v několika věkových kategoriích. Dalším mým cílem je představení činnosti Centra zdraví a bezpečí v komplexním hledisku a také z hlediska mého oboru.

3 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

3.1 Svět záchranářů

Svět záchranářů spadá pod Asociaci Záchranný kruh (dále jen „Asociace“), který vznikl v roce 2005. Tato organizace byla založena na základě absence „adekvátní“ jednotné informativní a vzdělávací činnosti v oblasti prevence běžných rizik a mimořádných událostí nejen u žáků základních škol a žáků středních škol, ale také u běžné populace České republiky (dále jen „ČR“). Ve školství, zejména na základních školách, se vycházelo především z příručky pro učitele základních a speciálních škol „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“ (dále jen „PO“), kterou vypracoval v roce 2003 autorský kolektiv Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje, územní odbor Bruntál. Jednotlivé složky IZS přednášely výklady nejasně a nejednotně. To se vše změnilo v roce 2012, kdy byla Asociace přizvána k revizi rámcového vzdělávacího programu, který vešel v platnost v září roku 2014. Asociace si tento problém vzala za své a začala vytvářet vzdělávací a výukové materiály pro žáky a pedagogy, organizuje vzdělávací akce pro všechny cílové skupiny, vytvořila bezpečnostní informační systém pro města a obce ČR, realizuje preventivně výchovné programy pro veřejnost a mnoho dalších aktivit. Na webových stránkách <https://www.zachranny-kruh.cz/> nalezne, nejen veřejnost, ale také pedagogové, velké množství užitečných informací. Tyto webové stránky navštíví přibližně 360 000 uživatelů měsíčně. Vše je zcela zdarma [1,2,3,4,8].

Pro efektivnější a zábavnější výuku bylo potřeba vybudovat něco více. Tematické časopisy, interaktivní tabule a spousty vzdělávacích materiálů jsou sice přínosné, ale po chvíli se omrzí. Proto bylo vybudováno Centrum zdraví a bezpečí-Svět záchranářů, jedinečné v ČR, vybaveno nejmodernějším vybavením. Pro vybudování tohoto centra bylo potřeba přesvědčit mnoho

sponzorů, sehnat vhodné místo, a hlavně prezentovat jednotný systém výuky. To vše se podařilo po 10 letech od založení Asociace [4,5].

Svět záchranářů je simulací malého městečka, které nabízí mnoho možností. Je koncipováno tak, aby se člověk připravil na všemožné reálné situace, které ho v běžném životě mohou potkat. Díky moderním simulátorům a trenažerům tyto situace nabývají na vážnosti a veřejnost se vžije přímo do děje, vše je bezpečné a nehrozí při tom žádné riziko úrazu. A právě díky prožitku, si lidé lépe zapamatují samotnou událost. To je hlavní myšlenka, pamatovat si díky prožitkům. Aktuální podoba centra vyšla finančně přibližně na 52 miliónů Kč [7].

V budoucnu bude centrum rozšířeno o další výukové součásti. Původní plány zahrnovaly vybudovat vše najednou, ale rozpočet převyšoval výši Evropské dotace. Zbývá část výstavby bude stát okolo dalších 60 milionů. V plánu je vybudování domečku operačního střediska složek IZS, lezecký trenažér, který bude primárně sloužit dětem, ale také příslušníkům Hasičského záchranného sboru Karlovarského kraje (dále jen „HZS KVK“), na kterém si vyzkouší záchranu jak z výšky, tak i z hloubky. Dále bude postaven domeček vjemů a domeček dopravní výchovy [7].

Obrázek 1 - Logo Světa záchranářů [5]

3.2 Podoba centra

Podoba centra je velice chytře a nápaditě řešena. Jeho celková plocha činí 22 000 m². Již při příchodu z dálky si lze všimnout tematických šipek, které vás navedou přímo do hlavní budovy. Nejdůležitější částí centra z hlediska výuky jsou domečky, ve kterých probíhají výukové programy a které přesně imitují reálné stavby, ve kterých záchranáři pracují. Jednotlivé budovy jsou poskládané z několika stavebních buněk z důvodu rychlé a levnější výstavby, ale zároveň jsou tyto buňky praktické, jelikož se v případě potřeby mohou odstranit, nebo dokonce předělat a upravit. Buňky byly připravovány na jiném místě a současně probíhaly stavební práce v centru. Po dokončení stavebních úprav pozemku, byly buňky přemístěny na připravené základy. Tím se výstavba celkově urychlila. Celé městečko má všechny náležitosti reálného města. S jeho návrhem na výstavbu pomáhali profesionální projektanti a autoři filmových scén, aby prostředí bylo velmi autentické. Najdeme zde tedy hasičskou stanici, nemocnici, policejní služebnu, domeček IZS, domov bezpečí, horskou službu a také stanoviště plavčíka. Všechny tyto budovy jsou mezi sebou propojeny naučnou stezkou nebo ulicemi. Každá ulice má svůj název, podle odborného zaměření. Je zde i park pro odpolední piknik. Nesmíme také zapomenout na dopravní situaci ve městě. Nejezdí zde žádná auta, ale cyklisté. Jsou zde vyasfaltované silnice pro výuku na kolech, na kterých jsou znázorněny přechody pro chodce, semaforey, ale také třeba opravdový železniční přejezd (viz. obr. č.2) [5,7].

Obrázek 2 - Svět záchranářů [5]

3.2.1 Hasičská stanice

V ulici Záchranářská 150 je situována budova hasičské stanice, která slouží k práci hasičů a vyučují se zde programy „Svět ohně“ a „Svět rizik“. Domeček má výrazně červenou barvu a číslo popisné 150 odpovídá telefonnímu číslu Hasičského záchranného sboru České republiky (dále jen „HZS ČR“), což napomáhá k lepšímu zapamatování. Najdeme zde různé simulátory, vyhořelou místnost a také jeskyni s ohništěm [7].

Obrázek 3 - Pohled na hasičskou stanici [16]

3.2.2 Nemocnice

I tuto budovu najdeme v ulici Záchranářská, ale tentokrát s jiným číslem popisným a to 155. Program zde připravuje Zdravotnická záchranná služba (dále jen „ZZS“). Domeček má červenobílou fasádu a vedle něj je zaparkovaná sanitka, která je také zpřístupněna. Cílem je seznámit veřejnost s podmínkami práce zdravotnických záchranářů. Prostor sanity je opravdu stísněný. Dále je zde přesná kopie ordinace a operačního sálu [7].

Obrázek 4 - Stanoviště Zdravotnické záchranné služby [26]

3.2.3 Integrovaný záchranný systém

Tento domeček patří převážně hasičům. S jasně žlutou barvou nejde přehlédnout. Sousedí s místní nemocnicí, proto tedy také ulice Záchranářská. Číslo popisné je 112 a hlavním cílem je zde popsat všechna tísňová volání. Tento domeček se využívá pro výuku programu „Mimořádné události“. Pod pojmem mimořádná událost (dále jen „MU“) se žákům vybaví neuvěřitelné množství situací, které právě za takovou událost považují. Domeček je tedy vybaven velkým množstvím pomůcek, které hasiči využívají při své činnosti. Najdeme zde například vzduchový dýchačí přístroj, výstroj a výzbroj hasiče, hasicí přístroje, obličejové masky s filtrací nebo také protichemický oděv. Lektorům pak jako další pomůcka pomáhá televize, na které jsou promítány právě zmiňované MU [7].

Obrázek 5 - Základna Integrovaného záchranného systému [vlastní]

3.2.4 Policejní služebna

Police České republiky (dále jen „PČR“) je od ostatních složek poměrně vzdálena. Základna policistů má modrou barvu a sídlí v ulici Policejní s číslem popisným 158. Uvnitř najdeme celou předběžného zadržení nebo také dveře, které simulují nevíтанé hosty, stačí se pouze podívat do kukátka. Dále jsou zde vystaveny figuríny příslušníků policie v uniformách [7].

Obrázek 6 - Pohled na policejní služebnu [18]

3.2.5 Domov bezpečí

Tato stavba se také nachází v ulici Záchranářská. Jsou zde ukázána rizika, která nám hrozí v bytě. Nechybí tedy obývací pokoj, ložnice, dětský pokoj, koupelna a kuchyň. Nainstalovány jsou zde simulátory kouře, zařízení pro zkratování zásuvek nebo také ukázka ponechané zapnuté žehličky. Největším lákadlem pro děti je skříň, která na ně při neopatrné manipulaci „spadne“. Děti se snaží tato rizika vyřešit a poučit se ze situací, s kterými se běžně mohou setkat. Cílem je, aby se jejich domov stal bezpečným a nehrozila jim žádná rizika [7].

Obrázek 7 - Domeček bezpečí [vlastní]

3.2.6 Stanoviště plavčíka

Myslelo se i na rizika spojená s vodou. Hlavním letním trhákem je pobyt u vody, ať u bazénu nebo u nechráněných vodních ploch, proto je zde upozorňováno na bezpečné chování ve vodě i na břehu. Přítomný plavčík předvádí způsoby záchrany tonoucího. K tomu mu slouží jezírko, které je napájeno potůčkem, který protéká částí městečka. Žáci si po ukončení přednášky plavčíka, vyzkouší jednotlivé způsoby záchrany pomocí nejčastějších házecích prostředků, kterými jsou házecí kruh, pytlík, podkova nebo míč. Na vlastní kůži si ověří, jak daleko jsou schopni dohodit, zda se dokážou na tonoucího trefit a následně ho dotáhnout ke břehu. Samotný osobní zásah žáky by byl příliš riskantní, a proto se nezkouší [7,10].

Obrázek 8 - Stanoviště plavčíka [vlastní]

3.2.7 Horská služba

Toto stanoviště se nachází v ulici Horská. Číslo popisné je 1210, což je přímé spojení na horskou službu (dále jen „HS“) a většina obyvatel toto číslo nezná. Je zde popsána a prezentována činnost HS nejen v zimních, ale i ostatních ročních obdobích. Na ukázkou je přistaven sněžný skútr, který je dětem volně přístupný. Toto stanoviště není zařazené do žádného z hlavních programů, pouze se o něj lehce opírá domeček IZS, když se probírají se žáky telefonní čísla tísňového volání. Stanoviště je tedy v provozu pouze v létě při větších akcích, které pořádá centrum pro veřejnost [7].

Obrázek 9 - Základna Horské služby [vlastní]

3.3 Výukové programy

Výukové programy jsou koncipovány tak, aby byly co nejdostupnější, nejsrozumitelnější a co možná nejvíce přínosné. Každý program je samozřejmě přizpůsoben věku posluchačů, kteří zrovna přišli. Osnovu programů si vymysleli sami lektoři jednotlivých záchranných složek, ve spolupráci s vedením Záchraného kruhu a psychology, aby vyloučili nepříznivé jevy. Lektoři jsou pečlivě vybíráni a školeni, aby všechny informace, které předávají, byly pravdivé, srozumitelné a aktuální. Zaškolení lektora je dlouhý proces. Nejprve musí být zaměstnán u některé ze složek IZS a mít odpracovány minimálně tři roky ve službě. Dále je potřeba, aby chodil poslouchat své přednášející kolegy a tím sbíral počáteční zkušenosti. Znalosti ze svého oboru musí stoprocentně znát, ale pro kvalitní výklad by měl mít lektor povědomí

o tom, co je obsahem přednášek u dalších složek IZS. Je to také z důvodu, aby výklad nebyl přednášen dvakrát. Po deseti účastech na přednáškách kolegů, dostane lektor příležitost vést svůj program samostatně. Vedení centra zhodnotí celkové vystupování lektora a vyjádří své stanovisko, které není vždy kladné. O práci v centru je velký zájem, proto lektoři ze svých pozic odcházejí v minimální míře. Aby byla zajištěna výuka, s ohledem na služební poměr příslušníků, pracuje v centru za každou složku minimálně dvanáct lektorů plus náhradníci [1,5,8,12,13].

Objednávání programu se provádí přes internetové stránky a čekací doba může být až dva roky. Kapacita na jednom výukovém programu je omezena většinou pouze na jednu třídu, což je zhruba 25 žáků. Je to z důvodu velikosti jednotlivých výukových místností a také pro zajištění komfortu žáků. Většina škol, které se přihlašují, je z Karlovarského kraje. Hlásí se samozřejmě školy i z dalších krajů, ale přednost má právě ta škola, která je z domovského kraje centra. Programy jsou tříhodinové, a to z důvodu udržení pozornosti žáků a zajištění zábavnosti při výkladu. Po příchodu třídy do centra se usadí do společenské místnosti, kde se seznámí s řádem. Řád centra je podobný jako ve škole, ale žáci s ním musí být vždy seznámeni. Poučení jsou i jejich vyučující, a to v souvislosti s používáním mobilních telefonů během přednášky. Mohou pouze fotit, a to s povolením lektora, natáčet videa je zakázáno. Důvodem je utajení výkladu pro žáky, kteří centrum teprve navštíví. Pak už následuje jen rozdělení do skupin a výuka může začít. Mohlo by se zdát, že paní učitelky nebo páni učitelé budou rádi, že o své žáky na tři hodiny přijdou. Nikoli. Pedagogové jsou rádi, že si mohou výklad také poslechnout. I oni se totiž mohou dostat v životě do nepříjemné situace a v centru si tak své znalosti a dovednosti utvrdí [14].

Po hodině a půl výkladu žáci dostanou prostor na svačinu. Přestávka trvá zpravidla třicet minut a pak program pokračuje další částí. Programy se zakončují většinou o dvacet minut dříve, protože si žáci chtějí zakoupit suvenýry na památku. Suvenýry jsou tematické a praktické. Převážně se jedná o různé tvary reflexních prvků, ať už na kolo, ruku či nohu, nebo nálepku třeba na přilbu [14].

Centrum nezapomíná ani na širokou veřejnost, kterou mohou být rodiče dětí senioři nebo zaměstnanci ve firmách. Pro dospělé osoby jsou zde připraveny tzv. „Akce na klíč“, které jsou zaměřené na řidičské dovednosti za volantem automobilu, kurzy pro zaměstnance úřadů, cvičení a semináře pro záchranáře a programy pro zájmové skupiny. Od roku 2016 probíhá spolupráce s autoškoly, lektoři zde školí dopravní nehodovost a první pomoc. Pro seniory je zde každou odpolední středu připraven program s názvem „Senior akademie“, kde se o ně postarají zástupci jednotlivých složek IZS a jsou jim přednášeny nejmodernější trendy dnešní doby v dané oblasti [15].

3.3.1 Svět ohně

Tento program je pro moji bakalářskou práci zcela klíčový, je totiž zaměřený pouze na prevenci v požární ochraně (dále jen „PO“). V tomto programu vzděláváme žáky v oblasti PO a z tohoto programu bude také vycházet praktická část mé práce. Žáci budou před absolvováním programu odpovídat na otázky v dotazníku, které budou tematicky zaměřeny právě na PO. Po absolvování tohoto programu budou žáci odpovídat na stejné otázky a následně budou hodnoceny výsledky získaných znalostí. Třída žáků se rozdělí na dvě poloviny.

První polovina začne svůj program v jeskyni, kde je rozdělaný „opravdový“ oheň, který navodí atmosféru. První otázkou lektora je, zda oheň je opravdový či nikoli. Ve skupině menších dětí je většinou polovina odpovídá že ano, druhá

polovina, že ne. Dětem je tedy vysvětleno, proč zde nemůže hořet opravdový oheň. Pak už se žáci od lektorů dozví, jaké nebezpečí pro nás oheň představuje, jak se oheň používal v dávných dobách, jaké nebezpečí představuje kouř, jak se chovat v případě, když na vás vzplane oblečení a také se dozví, jak správně rozdělat oheň v přírodě. Posledních deset minut tohoto bloku lektor odvede děti do vedlejší místnosti, kde je připraven výukový dvoupodlažní domeček, který představuje rizika spojená se vznikem požáru nebo úrazu. Jedná se o zmenšenou maketu skutečného rodinného domu s místnostmi na vaření, hygienu, odpočinek, převlékání, koutkem na hraní a je zde i garáž. Žáci mají za úkol najít hrozící nebezpečí. Prvním rizikem je otevřený oheň v krbu, před kterým je na zemi umístěn koberec. V kuchyni došlo k požáru oleje v hrnci. Díky simulátoru z hrnce vychází skutečný kouř. „Opravdovost“ kouře vycházejícího z hrnce, vyvolává v dětech emoce a situaci skutečně prožijí, tím je jejich reakce velmi akční a osobitá. Dalším rizikem je chlapec ve vaně, hrající si s rádiem, zde je ukázán elektrický výboj, kterého se děti vždy leknou. Dalším nebezpečím spojeným s elektřinou je spleť kabelů, do kterých kouše domácí mazlíček. V garáži představuje riziko vzniku požáru umístění horkého grilu v blízkosti vysoce hořlavých látek, kterými je benzín a propan-butan. Dále je v garáži nasimulován únik oxidu uhelnatého z hořící karmy. Žáci jsou na tak složité téma ovšem ještě malí a jedná se pouze o okrajovou zmínku. Na co se ovšem klade velký důraz je kouř. Neboť samotný oheň pro nás nepředstavuje tak velké nebezpečí, jako právě kouř. Proto je zde připravena místnost, ve které pánovi upadla cigareta a tím založil požár v obýváku. Díky simulátoru se opět šíří kouř pokojem a žákům je ukázáno, jak se správně v tomto prostředí pohybovat. Posledním rizikem je chlapec, hrající si pod schody se sirkami. Dětem do rukou sirky nepatří, tudíž neodbornou manipulací založí požár. Kouř proniká do nejvyšších místností, a v jedné z nich spí chlapec. Rozezní se detektor kouře, který chlapce probudí. Otevře dveře a z chodby se mu do pokoje vyvalí hustý černý dým. Žákům je ukázáno, jak musí správně zatěsnit dveře, neboť utéct ven

přes schodiště nelze. Tento domeček je velkým pomocníkem pro lektora. Žáci si dané situace prožijí, nebo lépe představí a dokážou i lépe reagovat. Lektor může vše snadně a jasně vysvětlit. Následuje prostor na dotazy a diskusi se žáky. Po zhruba třicetiminutové výuce je oznámena výměna s druhou polovinou třídy. Během výměny ovšem nastane krizová situace. Dveře, kterými je nutno projít do vedlejší místnosti mají horkou kliku, a pod dveřmi se valí hustý bílý dým. Úkolem je tedy zavolat na tísňovou linku a ohlásit, co se stalo a kde se to stalo, případně nějaké další bližší informace. Po úspěšném vyřešení této nenadálé rizikové situace, se skupinky skutečně vymění [16,17].

Druhá část výuky představuje spíše činnost hasičů než samotné řešení krizových situací. Žákům je vysvětlen systém práce hasičů, jejich každodenní činnosti a co všechno jejich práce obnáší. Ptáme se žáků také na to, zda už někdy hasiče potřebovali. Někdy jsou jejich příhody opravdu úsměvné. Po úvodním představení je zvolen dobrovolník, který se obléká do hasičské výstroje, a přitom jsou popisovány jeho jednotlivé součásti. Postupně se dopracujeme i k výzbroji hasiče [16].

Po pauze se odebere skupina do kuchyně, kde jsou pomocí simulátorů prezentovány možnosti vzniku požáru od elektrospotřebiče. Jedná se o prostory, již reálné velikosti. Díky předchozí zkušenosti s maketou domu, mají velkou výhodu v řešení situací. Setkají se například s požárem jídla v hrnci, požárem topinkovače nebo také s požárem trouby. Všechny tyto tři situace jsou v reálném životě možné, proto jsou dopodrobna rozebrány a vysvětleny, jak se v tomto případě zachovat. Nejvíce neshod mezi žáky nastane ve chvíli, když začnou hořet topinky v topinkovači. Lektor nejprve vypojí spotřebič z elektrické sítě a začne lít vodu z konvice na topinky. Děti po celodenní výuce vědí, že voda s elektřinou nejde dohromady, ovšem pokud je spotřebič odpojený, voda se použít může. Na konci této části je simulace zakouřeného prostředí, při které si žáci vyzkoušejí,

jakým způsobem se v takové situaci pohybovat a co dělat v případě vzniku požáru. Hlavní roli zde pak mají pedagogové, kteří mají za úkol své žáky přepočítat. Občas nastane situace, že opravdu některý ze žáků chybí a záhy je ukázán správný postup hasičů při vyhledávání osob [16,17].

V poslední části jsou promítána videa, natočená u reálných zásahů. Tyto záznamy natáčí příslušníci HZS KVK, o kterých ještě bude zmínka v další kapitole. U sledování těchto videí si žáci uvědomují náročnost a nebezpečnost tohoto povolání.

Obrázek 10 - Pohled na kuchyň se simulátory [vlastní]

Obrázek 11 - Pohled na vyhořelou místnost [vlastní]

3.3.2 Svět bezpečí

Každý z nás se chce cítit bezpečně. Je to přirozené a nikdo nemá rád nejistotu a pocit strachu. Především pak rodiče, když musí své děti nechat samotné, ať při cestě do školy nebo po škole doma. Jaká nebezpečí na nás v životě mohou číhat, nám v tomto programu řeknou a vysvětlí zkušení policisté, kteří tyto problémy řeší každý den.

V úvodu policisté představí svou práci a popis každodenních činností. Děti si následně vyzkouší odebrat otisky prstů, vytrasovat pachatele, zkontrolovat pachatele, zda u sebe nemá např. zbraň, a nakonec pachatele zavřou do cely předběžného zadržení. Učí se i správný postup při nálezů nebezpečné nebo cizí věci na ulici a také způsob, jakým to ohlásit. Na konci této přednášky si poví o šikaně ve škole a její prevenci [18].

Obrázek 12 - Cely předběžného zadržení [vlastní]

3.3.3 Mimořádné události

Tento program je určen pro žáky osmých a devátých tříd základních škol (dále jen „ZŠ“), ale také pro studenty středních škol (dále jen „SŠ“). Je totiž velmi náročný a je zde potřeba už mít přehled a určitý stupeň mentální vyspělosti. Úvod je v režii hasičů, kteří přednášejí o MU, jako jsou například povodně, zemětřesení, vichřice nebo také únik nebezpečné látky. Hlavní důraz je kladen na únik nebezpečné látky, neboť v těsné blízkosti centra se nachází městský bazén, ze kterého by mohl uniknout chlór. Dále si poví o systémech varování a vyrozumění v ČR a jak se zachovat. Hasiči vyčlení z řád studentů velitele, který bude velet následnému reálnému zásahu. Funkce velitele je pečlivě popsána, neboť každá MU, ve které se ocitnete, potřebuje do doby příjezdu záchranných složek svého organizátora [12,19,20,21].

Druhá část programu je věnována ZZS. Záchranáři prezentují MU žákům z hlediska jejich profesního zaměření. Jsou probírány nejčastější události, kterými jsou zejména dopravní nehody. MU v tomto programu se mění dle aktuálnosti. Letos je žákům ukazována řada dopravních nehod v Karlových Varech, které se staly na silnici č. 6 v Karlových Varech směrem do Prahy. Dále jsou ukazovány reálné fotografie nebo videa z dopravních nehod, aby si žáci udělali představu o tom, jak jsou nehody často vážné. Z reálných fotografií pak studenti usuzují, jak k nehodě mohlo dojít, ale hlavně si ukazují, jak by poskytli první pomoc zraněným. Je zde také vysvětlena záchranná ulička, metoda snadného třídění a rychlé terapie a také hovor s operátorem ZZS [19,22].

Třetí část programu je věnována činnosti PČR. Je zde popsána pouze jejich činnost při mimořádných událostech. Hlavním úkolem PČR je evidence osob zasažených MU, identifikace osob, zajištění a uzavření místa zásahu. Poskytnutí psychologické pomoci a komunikace s pozůstalými [19].

Po teoretické části jsou žáci připraveni na reálnou situaci, před kterou si zopakují činnosti velitele, který bude vše koordinovat. Městečkem Světa záchranářů se rozezní varovný signál všeobecné výstrahy, který je doplněn mluveným slovem o úniku chemické látky. Žáci mají za úkol tuto situaci co možná nejlépe, a hlavně bezpečně vyřešit. Z řad lektorů jsou vybráni figuranti, simulující nevidomého a neslyšícího občana. Úkolem studentů je vyřešit tuto nečekanou situaci. Po skončení simulace následuje krátké vyhodnocení z řad žáků a lektorů, rozeberou se případné chyby a dojde na vyhodnocení [19].

Obrázek 13 - Simulace úniku nebezpečné látky [19]

3.3.4 Svět rizik

V této části bakalářské práce se budu zabývat riziky, které nás ohrožují téměř na každém rohu. Tento program myslel na ty nejmenší, kterými jsou předškoláci a také žáci 1. stupně ZŠ, kteří mají toto zaměření dokonce v učebním plánu. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání zaměřený na 1. stupeň základních škol totiž obsahuje vzdělávací oblast „Člověk a jeho svět“ jehož jedním z cílových zaměření oblasti je: „Poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a jednání v různých situacích ohrožení vlastního

zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech“. V komplexním programu se žáci setkají se všemi základními složkami IZS. U takto malých dětí je velice obtížné udržet pozornost, a proto délka každého stanoviště je maximálně dvacet minut. Program musí být koncipován tak, aby děti neustále něco luštily, doplňovaly, vybarvovaly nebo třeba oblékaly [3,23,24].

Na začátku rozdělíme žáky do skupin, maximálně po osmi členech. S lektory HZS ČR děti hrají poznávací puzzle v oblasti založení ohně a bezpečného zacházení s ním. Dále děti obdrží kartičky s obrázky předmětů. Každý musí vyobrazenou věc najít a pokusit se k ní něco říct. Tématika je různá. Dále obdobným způsobem popisují zásahy hasičů. Pokud jsou žáci již starší, dozví se něco o domácích elektrospotřebičích, o jejich správném používání a jak zamezit vzniku požáru [23].

S lektory od zdravotnických záchranářů si povídají například o telefonních číslech tísňového volání. I když většina takto malých žáků nemá mobilní telefon, je dobré tato čísla znát. Lektoři většinou vyučují obtížnou tematiku, které žáci v tomto věku ještě neporozumí, proto si prakticky zkouší alespoň základní činnost s obvazovým materiálem. To je činnost, která žáky baví a zabaví [23].

Pro „zlobivé“ děti je připraveno stanoviště lektorů z řad PČR. Policisté zde mají připraven simulátor vězení, do kterého zavírají zločince. Také tu mají maketu domovních dveří, které mají kukátko, kde se mění různé typy osob. Žáci se učí správně reagovat na zazvonění a učí se vyhodnotit podle osoby v kukátku, zda dveře otevřít, či nikoliv. A na závěr si žáci mohou vyzkoušet na připraveném trenážeru jízdu v autě [23].

Poslední stanoviště představuje bezpečný domov. Zde mají žáci za úkol dát připravený nebezpečný dětský pokoj do pořádku a udělat z něj bezpečný.

Jsou zde poházené nože, sirky, střepy, kryty ostrých rohů. Když se vše podaří, následují rady, jak se mají v domě chovat, aby se nezranili [23].

3.3.5 Svět zdraví

Tento program je zaměřený pro starší žáky. Je v režii ZZS a hlavním tématem je zdravý život. Znamená to tedy, že žáci se naučí, jak předcházet nebezpečím, co se týče například sportovních nebo adrenalinových aktivit, ale také v běžném životě. Dále si objasní základy správného životního stylu a dozví se, jaké hrozí zdravotní stavy například při dlouhodobém špatném stravování nebo požívání nebezpečných látek [25].

3.3.6 První pomoc

Tento program je opět v režii ZZS a je určen žákům osmých a devátých tříd ZŠ a žákům SŠ. Je rozdělen do dvou částí, přičemž první část je zaměřena na „chirurgickou“ péči a druhá část na „interní“ péči [26].

V „chirurgické“ části jsou popisovány úrazové stavy. Řeší se zde tedy především ošetření ran, popálenin, zlomenin, zástava krvácení, ale také resuscitace osoby s použitím automatizovaného externího defibrilátoru. Tento přístroj je již poměrně rozšířen na místech s velkým výskytem osob, a proto je dobré, že si žáci jeho použití mohou vyzkoušet, neboť se jim tato znalost v běžném životě může hodit. Dále se zde klade důraz na „tři kroky pro život“ [26,27].

Obrázek 14 - "tři kroky pro život" [38]

„Interní“ péče se věnuje zdravotním potížím, které nejsou vidět na první pohled. Může se tedy jednat o laické vyšetření osoby, kterou najdeme ležet na ulici a naším úkolem je zjistit příčinu stavu. Důležité je od pacienta zjistit, zda je např. alergik nebo diabetik, jaké užívá léky, najít osobní doklady a počkat na příjezd ZZS. To je postup u osoby při vědomí. Když najdeme někoho v bezvědomí, je důležité zavolat ZZS a provést předlékařskou první pomoc. Dále jsou simulovány dvě situace, kdy jedna z nich je diabetik a druhá epileptik [26,28].

3.3.7 Dopravní výchova

Každý z nás rád jezdí na kole. Ale známe předpisy? Víme, jak máme být vybaveni? To vše se dozví žáci čtvrtých a pátých ročníků ZŠ. Tento program je šestihodinový a po jeho absolvování žáci získají ojedinělé osvědčení v podobě „průkazu cyklisty“. Program probíhá pod vedením strážníků městské policie (dále jen „MěP“) a pracovníků pro bezpečnost silničního provozu. V učebně probíhá teoretická část programu, ve které se žáci dozví, z jakých částí se skládá jízdní kolo a jeho základní vybavení. Následuje povinná výbava cyklisty. Neméně důležitá je znalost dopravních značek, řešení dopravních situací a křižovatek, a také pravidla pravé ruky. Následují vysvětlivky k pokynům

policistů, kteří řídí dopravu. Po tomto bloku se všichni odeberou ven, kde je čeká praktická část programu, samotná jízda. Kola jsou k dispozici, tudíž žákům stačí, když si s sebou na program přinesou jen vlastní přilbu. Po téměř dvouhodinovém ježdění s výkladem následuje závěrečná zkouška, která se skládá z písemného testu a praktické zkoušky. Ta obsahuje klasickou jízdu na kole a také jízdu zručnosti. Po úspěšném absolvování všech částí získají žáci zmíněný průkaz a spokojeně odchází. V souvislosti s neustálým pokrokem ve vývoji sportovních pomůcek, obdrželo centrum v minulém roce, díky dotaci Karlovarského kraje, čtyři nová elektrokola. Za tento dar je centrum velice rádo, neboť umožňuje vést výuku s aktuálními trendy dnešní doby [29,30].

Obrázek 15 - Pohled na prostory dopravní výchovy [5]

3.3.8 Příměstský tábor se záchranáři

Příměstský tábor se pořádá pouze v období letních prázdnin. Jelikož se jedná o dny volna a odpočinku, musí program odpovídat těmto podmínkám, proto je zvolena zábavná forma předávání vědomostí. Tento tábor je určen pro děti ve věku od čtyř do dvanácti let. Každý den se děti seznámí s jedním zástupcem složky IZS, který pro ně má připravený zábavný vzdělávací program [31].

V den nástupu na tábor stráví celý den v přítomnosti ZZS. Děti si určí kapitána ve skupině a vyrobí si týmové vlajky. Pak následuje příjezd vozidla rychlé zdravotnické pomoci a dětem je popsáno vybavení vozidla. Mohou si vyzkoušet jízdu na nosítkách nebo na speciálním křesle, které je určeno pro snazší transport pacienta po schodech tzv. „schodolezu“. Poté následuje příjezd vozidla Rendez-vous, které vozí děti po městečku Světa záchranářů. Odpoledne následuje hra na mumii. Děti dostanou do skupiny dvacet obvazů a jejich úkolem je jednoho člena týmu co nejlépe obvázat [31].

Druhý den je v režii příslušníků PČR. Za dětmi přijedou policisté z pořádkové jednotky se speciálním zásahovým vozidlem, které dětem popíší a také jim představí svoji denní činnost. Děti velice zajímá zásahový štít, přilba a obušek, proto této části výzbroje věnují policisté velkou část z programu. Na ukázkou je vypuštěna dýmavnice a pár dělobuchů [31].

Středa patří příslušníkům HZS. S příslušníky HZS si děti vyzkouší hašení požáru pomocí hasicího přístroje, vázání uzlů a způsoby transportu zraněné osoby. Dále je připravena hra, při které děti musí doplňovat cisternu tak, aby se jim podařilo hasit požár. Po získání znalostí lanových základů, vystrojí s pomocí hasičů lanové přemostění, na kterém děti přejíždí z jednoho domečku na druhý. Odpoledne je zakončeno příjezdem hasičské cisterny, kterou si žáci prohlédnou v interiéru. Lektoři jim popíší veškeré vybavení a vše pečlivě

vysvětlí. Nakonec musí následovat výroba hasičské pěny, což se stalo již tradicí na všech akcích pro děti, kterých se hasiči zúčastňují [31].

Ve čtvrtek za děti přebírají zodpovědnost strážníci MěP. I oni mají pro děti velice nabitý a přínosný program. Na začátku dne si hrají na hledače min. Dostanou vyhledávací přístroj, kterým musí v určeném prostoru najít nebezpečný předmět. Vyzkouší si například střelbu ze vzduchové pistole. Za dětmi přijede také zásahová jednotka pultu centralizované ochrany, která předvede vybavení vozidla, ale také člena této jednotky. Dorazí i psovod, který udělá ukázkou vyhledání osoby nebo zneškodnění pachatele. Nakonec je pro děti připravená modelová situace: nahlášeno přepadení budovy několika zločinci a jejich úkolem je tyto pachatele zadržet. Následuje ukáзка od strážníků a dojde k závěrečnému porovnání a vyhodnocení. [31].

Poslední táborový den děti stráví s příslušníky Armády České republiky, kteří za nimi přijedou vojenským zdravotním a terénním vozem z Vojenského újezdu Hradiště, který se nachází v Karlovarském kraji v Doupovských horách. Děti se seznámí s prací vojáků, dále si namaskují obličej a jdou provádět výcvik. Ten spočívá ve fyzické připravenosti a také v taktice boje. Dětem jsou rozdány pistolky na vodu a střílí po sobě [31].

Po obědě následuje vyhodnocení celotýdenního tábora a tím i jeho ukončení.

3.4 Vlastnosti výkladu lektora z hlediska vývojové psychologie

V této kapitole se stručně zmíním o vývojových zvláštnostech u jednotlivých věkových kategorií dětí, které navštěvují centrum. Domnívám se, že i to hraje důležitou roli při způsobu výkladu lektora.

Nejmladší skupinou dětí, kterým jsou programy určeny jsou předškoláci, věková kategorie od čtyř do šesti let. Většinou k nám docházejí předškoláci, tedy děti šestileté. V tomto období se poznávací procesy vyvíjejí velice intenzivně. U dětí tohoto věku převládá synkretické myšlení, dítě vnímá celistvě a nevyčleňuje podstatné části předmětů a vztah mezi nimi. Dokáže analyzovat zvuky různých zdrojů, hmatem dovede rozlišit vlastnosti jednotlivých předmětů a umí je i pojmenovat. Dítě začíná aktivně vnímat, ale toto vnímání je spojeno s aktivní činností a experimentováním, pokud by dítě mělo vnímat pouze pasivně, je to v rozporu s jeho vývojovými zvláštnostmi, což je důležité při výkladu během programu – děti aktivně zapojit a nechat je vše vyzkoušet společně s lektorem. U takto starých dětí je ze začátku pozornost nestálá a přelétavá, s postupujícím věkem se dítě lépe a déle soustředí a začíná se projevovat úmyslná pozornost. Zde však také hraje roli temperament dítěte a druh činnosti, na kterou se dítě soustředí. Opět je to důležitý poznatek pro způsob výkladu – zaujmout děti atraktivním způsobem a udržet tím jejich pozornost. Představivost je v tomto věku také velmi zajímavá, děti mají fantazijní představivost a často nedokážou odlišit realitu od vjemů, proto často kladou dotazy, na které je dobré umět pohotově reagovat. Myšlení dítěte přechází na úroveň názorného myšlení, zaměřuje se na to, co vidělo a co u toho prožilo – názorné ukázky a konkrétní situace při výkladu lektora. Rozvíjejí se intelektuální city, dítě má radost z poznávání, z nové činnosti a ze získávání nových zkušeností – ideální pro vyvolání zájmu při výkladu v programu. Dále je důležitý rozvoj citů etických, dítě si uvědomuje, co je dobré a co je špatné, co smí a co nesmí, co je správné a co

nesprávné, pochvala je pro dítě velké uspokojení. Hlavní činností v procesu socializace v tomto věkovém období je hra, proto by i výklad v programu měl být hrou. Předškolák si začíná uvědomovat strach ze smrti, z nemoci nebo z války – využití při programu v souvislosti s rizikovými událostmi [32,33].

Žáci v mladším školním věku od šesti do jedenácti let zaznamenávají ve vývoji poznávacích procesů velký pokrok. Roste aktivita dítěte, chce se samo všeho zúčastnit, pochopit souvislosti, zjistit vlastnosti předmětů a jevů, je v tomto ohledu pozorné, vytrvalé, zvědavé, soustavné – předpoklady pro snadné vyvolání zájmu o přednášené téma a o udržení pozornosti, při vhodně zvoleném způsobu přednesu. Kolem desátého až jedenáctého roku je vnímání zhruba stejně přesné jako u dospělého, dítě má ale méně zkušeností pro třídění informací a vyvozování souvislostí. Představivost dosahuje vrcholu, dítě ztrácí typickou spontaneitu, dovede rozlišit skutečnost a fantazii, vniká do životní reality, vlivem školní práce se rozvíjí úmyslná, záměrná představivost, převládá neúmyslná, mechanická paměť, bezprostředně spojená s vnímáním (požadavek názornosti vyučování) – pro výklad lektora jsou toto důležité poznatky, protože na těchto skutečnostech lektor připraví výklad, který již bude náročnější, avšak s ohledem na věk žáků, opět využije názornosti při výkladu. Z hlediska vývojové psychologie platí, že čím nižší ročník, tím by měly být úkoly krátkodobější, buzení pozornosti častější, stejně jako obnovení motivace i činnosti – při výkladu lektora tedy platí, že je lepší bohatý a atraktivní program s různými činnostmi. Je důležité nenechat žáky „usnout“ a neustále je motivovat k činnosti. Pochvala, povzbuzení nebo jen úsměv, to jsou pozitivní sankce, které by měly být ze strany lektora samozřejmostí [32,33].

V období prepuberty a puberty, tedy mezi deseti až šestnácti lety dochází k výraznému rozvoji logické paměti s výběrovým charakterem, to znamená že si žáci vybírají fakta, která je zajímavá. Přetrvává fantazijní produkce a bohatá

představivost, která ovlivňuje časté denní snění. Ve vývoji myšlení se zdokonaluje schopnost abstrakce, usuzování hypotetické, deduktivní je na úrovni dospělých. Dokáže myslet logicky o abstraktních pojmech. Myšlení se také vyznačuje radikalismem, unáhleným hodnotícím soudem. V tomto období se projevuje snaha po nezávislosti, samostatném rozhodování, uplatnění vlastního názoru v diskusi s dospělými. Často dochází ke konfliktu. V situaci, kdy se dospělí smějí a radují, může puberta reagovat vážností, až apatií. Pubescent je typický svým radikalismem a nekompromisností. Svůj názor vehementně prosazuje, zvláště ve střetu s dospělými. Typická je názorová proměnlivost – schopnost měnit své názory pod vlivem argumentů. Potřeba vytvářet si vlastní názor, ke kterému došel vlastní zkušeností. Z výše uvedeného vyplývá, že pro tuto věkovou kategorii je příprava programu na úplně jiné úrovni než pro mladší žáky. Dobrý lektor by měl brát v potaz všechny vývojové zvláštnosti tohoto období a měl by být především trpělivý a empatický. Měl by umět být nad věcí při poznámkách pubescentů a pokud je natolik pedagogicky obratný, měl by umět využít jejich poznámek ve prospěch výkladu [32,33,39].

3.5 Spolupráce se složkami IZS

Aby výukové programy v centru působily na žáky co možná nejefektivněji, je důležitá spolupráce se složkami IZS. Nejdůležitějším článkem spolupráce jsou lektoři jednotlivých složek, kteří zajišťují chod výukových programů. Centrum si zakládá na tom, že výuku povedou jedině externí zkušení profesionálové, nikoli zaměstnanci. Je to z důvodu jejich zkušeností z praxe od skutečných zásahů. Lektoři jsou ve svém zaměstnání pravidelně školeni a vzděláváni, což zajišťuje pravdivost a aktuálnost informací, které předávají dětem.

Materiální vybavení zabezpečuje vedení centra. Vybavení musí být autentické s tím, které záchranné složky využívají u zásahů. Jelikož pořízení takového vybavení je velice finančně náročné, je převáděno vyřazené vybavení jako dar

centru, a to díky spolupráci s jednotlivými složkami IZS. Jedná se o nevyhovující nebo nefunkční vybavení nevhodné pro ostrý zásah, ale pro ukázky dětem ještě plně vyhovující [5,7].

Dalším způsobem spolupráce může být samotný příjezd složky do centra v rámci ukázky. Většinou se jedná o prohlídku hasičského, policejního nebo sanitního vozu. Další možností je předvedení ukázky práce některé složky, například vyprošťování osoby z havarovaného vozidla.

Všechny tyto spolupráce probíhají na základě domluvy s vedením centra a vedením jednotlivých složek IZS. Vzájemná spolupráce mezi centrem a vedením složek IZS probíhá na vysoké úrovni, většina žádostí o spolupráci od vedení centra je vyřízena kladně. Všichni, kteří participují na vzdělávání obyvatel v tomto centru, berou svoji práci zodpovědně a jsou potěšeni, že se podílejí na edukaci dětí, žáků a veřejnosti, ale také jsou rádi, že mohou prezentovat svůj obor. Jedinečnost tohoto centra zvyšuje prestiž Karlovarského kraje [6].

3.5.1 Ostatní spolupráce

Důležitá je i spolupráce je dalšími subjekty, které zabezpečují materiální nebo finanční podporu. Jedním z nich je Autospektrum 2000, které poskytlo unikátní otočný simulátor dopravní nehody. Za zmínku také stojí zahraniční spolupráce s Německem, Slovenskem, Polskem, Maďarskem či Velkou Británií, jsou to partneři, kteří také disponují vzdělávacími centry a dochází k výměně zkušeností v oblasti dalšího rozvoje. Významným partnerem je Karlovarský kraj, který podporuje každý další krok vývoje centra. Dalším mnohaletým partnerem je společnost Delta system air, která každým rokem oživí „Den se záchranáři“ přiletem vrtulníku. Spolupracujících subjektů je velká řada, vybírám zde pouze ty nejvýznamnější a nejzajímavější [7].

Obrázek 16 - Otočný simulátor [5]

3.5.2 Ty to zvládneš

Výše ve své práci jsem se zmiňoval o projekci videí dětem. Tento projekt rovněž patří pod asociaci Záchranný kruh. Ve spolupráci se složkami IZS jsou točena videa ze zásahů nebo modelových situací, která slouží jako výukový materiál. Tématika těchto záznamů je pestrá a v centru jsou pak pouštěny dětem, ať už jako dobrý příklad nebo opak. Videá lze najít i na webových stránkách <https://www.youtube.com/c/zachrannykruh112> [7].

4 METODIKA

Dotazníkové šetření je jedna z kvantitativních metod výzkumu veřejného mínění, která je hojně využívána v sociologii. Tato metoda se často používá i v dalších oborech např. v psychologii, sociální a kulturní antropologii, managementu, marketingu, prognostice, demografii a poradenství [34].

Podkladem pro praktickou část mé bakalářské práce jsou testové dotazníky. Dotazníky stejného obsahu byly žákům předloženy k vyplnění před absolvováním programu a přibližně měsíc po jeho absolvování. Toto šetření vychází z absolvování programu Svět ohně. Dotazník obsahuje dvanáct otázek s výběrem ze tří odpovědí, přičemž pouze jedna je správná. Respondenty šetření byli žáci ze základních škol Karlovarského kraje, vždy ze třetího, pátého a sedmého ročníku. Nejprve jsou vyhodnoceny výsledky testů před programem a poté výsledky znalostí žáků po programu. Má hypotéza je, že žáci budou po absolvování výuky odpovídat na otázky v dotazníku s lepšími výsledky než před programem. Na základě výsledků dotazníkového šetření provedu zhodnocení a od toho se také budou odvíjet možné návrhy na změny ve výuce.

5 VÝSLEDKY

5.1 Seznam testových otázek

V této kapitole je prezentován testový dotazník, který žáci vyplňovali. Správné odpovědi jsou tučně zvýrazněny.

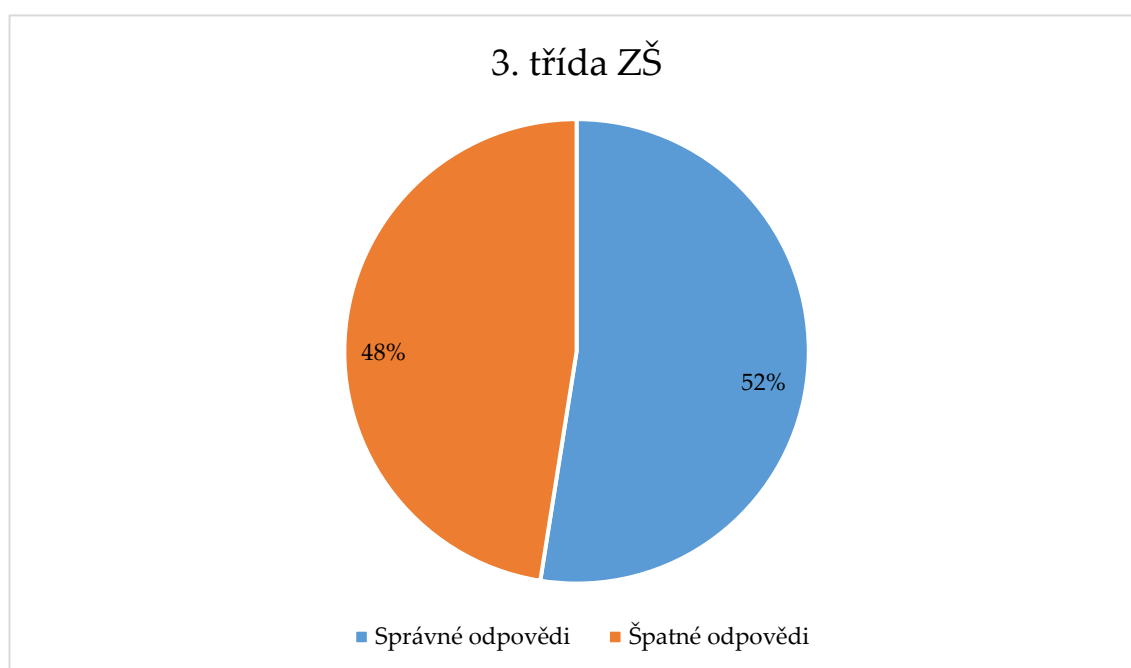
- 1) **Při zpozorování požáru zavoláme na číslo:**
  - a) **150**
  - b) 156
  - c) 155

- 2) **Při hovoru na tísňovou linku musíme nahlásit?**
  - a) Své jméno, jméno Vaší tety a co se stalo
  - b) **Své jméno a příjmení, co se stalo, kde se to stalo, případně nějaké další bližší informace**
  - c) Proč jsem to udělal

- 3) **Co vše je zapotřebí, aby došlo k rozdělení ohně?**
  - a) **Hořlavá látka, iniciační zdroj a oxidační prostředek**
  - b) Hezké počasí
  - c) Sirky a papír

- 4) **Čím uhasíme požár rostlinného oleje?**
  - a) Mlékem
  - b) Vodou
  - c) **Oheň přiklopíme, abychom zamezili přístupu vzduchu**

- 5) **Jak se budete chovat v zakouřeném prostředí?**
  - a) Počkám na pomoc
  - b) Posbírám si cenné věci a pak teprve odejdu do bezpečí
  - c) **Zakryji si dýchací cesty, pohybovat se budu co nejnižší u země, budu volat hoří a budu hledat bezpečné prostředí**

- 6) **K čemu slouží detektor kouře?**
- a) **K detekování kouře**
  - b) K hašení požáru
  - c) K detekování kouře a hašení požáru
- 7) **Jak se zachováte v případě, že zpozorujete požár?**
- a) **Začnu volat hoří a tím přivolám dospělou osobu**
  - b) Nebudu si ho všímat
  - c) Vše natočím na mobilní telefon
- 8) **Při hoření vzniká kouř, který má tyto vlastnosti:**
- a) je jedovatý, horký, ale není nebezpečný
  - b) **je jedovatý, horký a velmi nebezpečný**
  - c) není jedovatý, horký ani nebezpečný
- 9) **Při neopatrné manipulaci s ohněm na Vás vzplane oděv. Jak se zachováte?**
- a) Okamžitě ho sundám
  - b) **Začnu kutálet sudy**
  - c) Sednu na kolo a vyhledám nejbližší rybník
- 10) **Jaká je minimální vzdálenost pro rozdělení ohně od lesa?**
- a) 50 metrů
  - b) 100 metrů
  - c) 150 metrů
- 11) **Jak by mělo vypadat ohniště?**
- a) Nemusí být ohraničeno kameny, stačí, když nad tím mám kontrolu
  - b) **Ohraničené kameny, okolo čisto a zdroj vody pro uhašení**
  - c) Musí v něm být hlavně hezké a suché dřevo
- 12) **Při hoření vzniká:**
- a) popel
  - b) **světlo, teplo a kouř**
  - c) pouze kouř

5.2 Testové šetření žáků na základě osobních znalostí

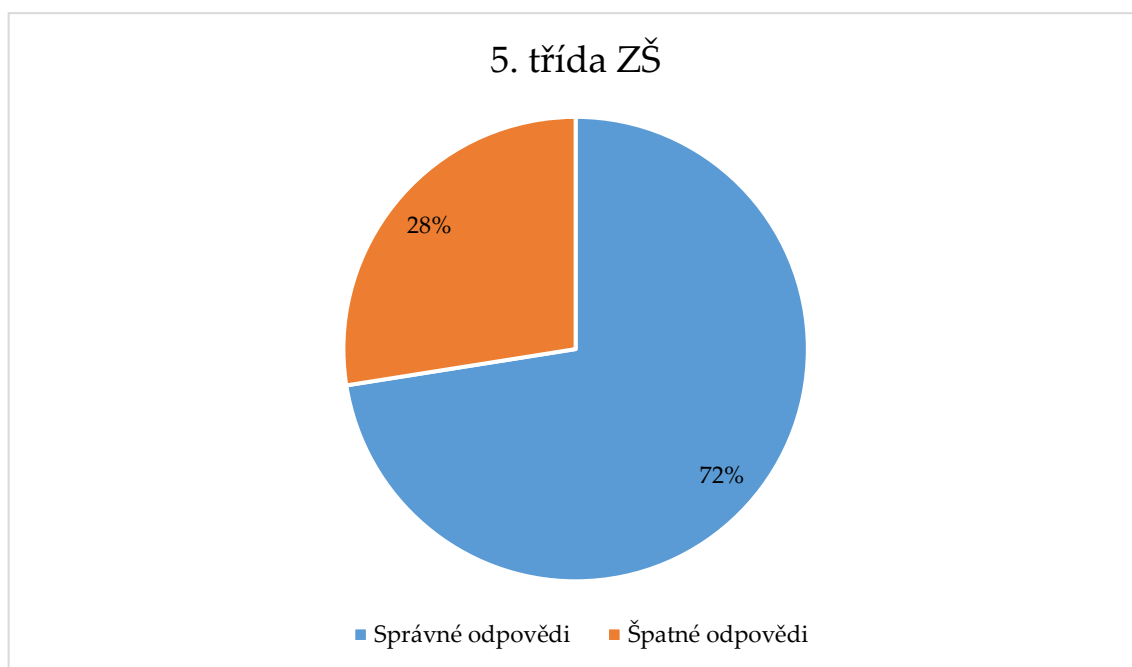
Šetření proběhlo přibližně týden před samotnou návštěvou centra. Na test nebyl dán žádný časový limit. Žáci seděli rozsazeni v lavicích, aby výsledky byly co možná nejpravdivější.

Výsledky jsou hodnoceny jednotlivě po třídách z důvodu lepší objektivity.

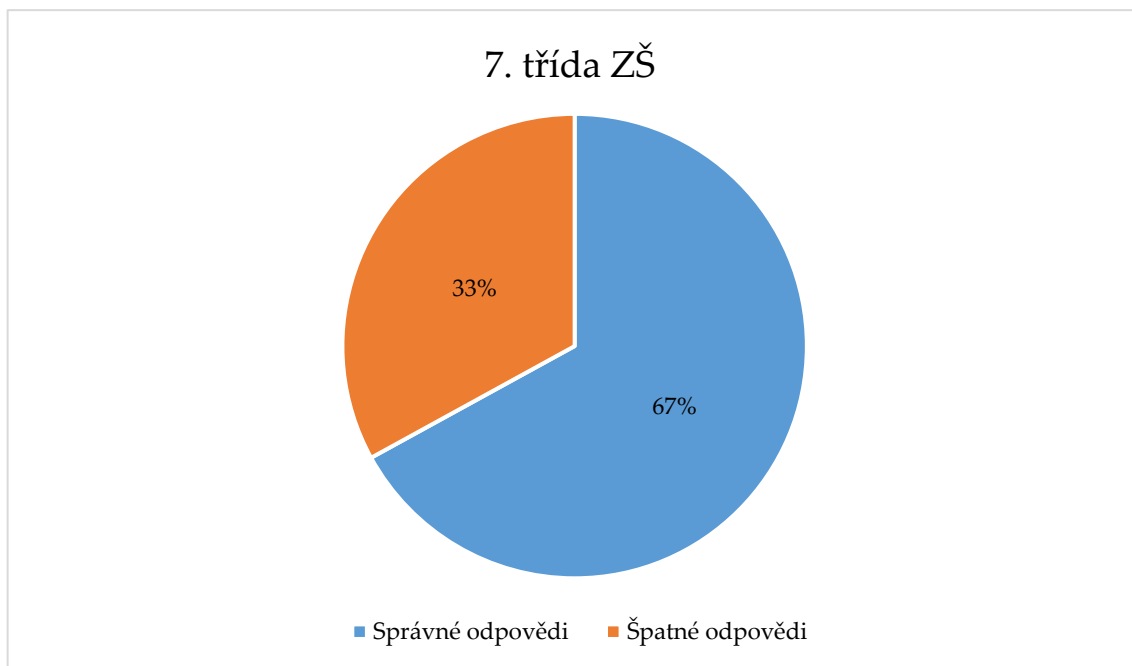
Obrázek 17 - Šetření žáků 3. třídy na základě osobních zkušeností

Celkem třicet žáků 3. ročníku ZŠ odpovídalo na dvanáct otázek. Celkový počet správných odpovědí z možných tří set šedesáti byl sto osmdesát devět a sto sedmdesát jedna špatných (viz obr. 17).

Obrázek 18 - Šetření žáků 5. třídy na základě osobních zkušeností

Z 5. ročníku ZŠ se zúčastnilo třicet respondentů. Na dvanáct otázek se našlo dvě stě šedesát jedna správných odpovědí a devadesát devět špatných (viz obr. 18).

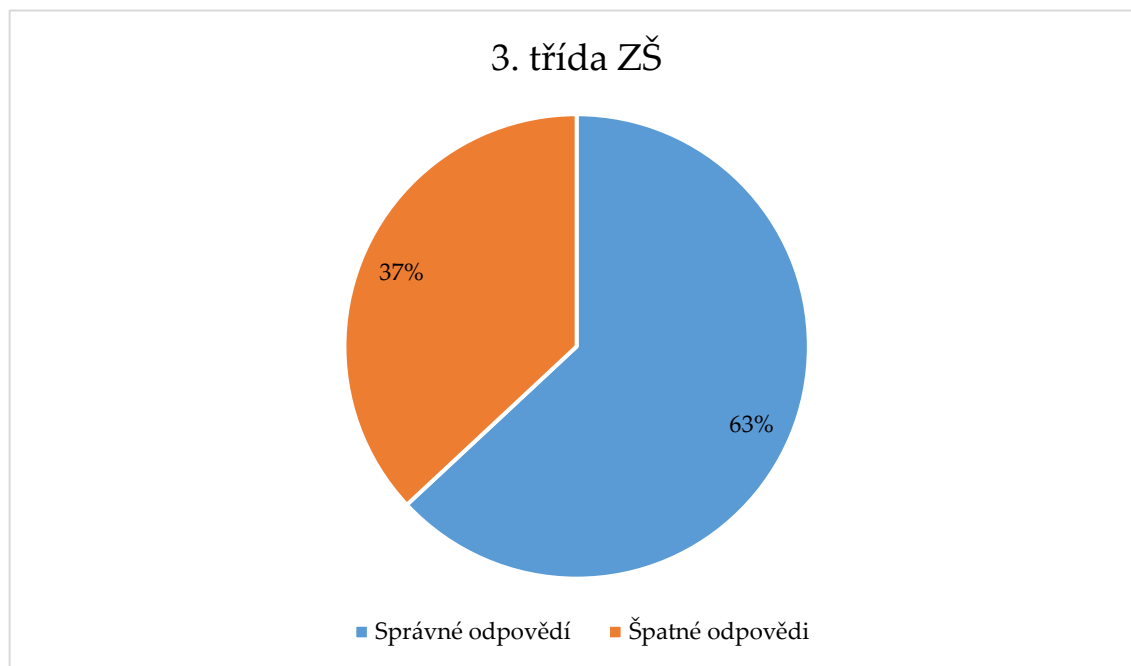

Obrázek 19 - Šetření žáků 7. třídy na základě osobních zkušeností

Za 7. ročník ZŠ nám odpovídalo dvacet čtyři respondentů. Z celkového počtu správných odpovědí dvě stě osmdesát osm bylo správně zodpovězeno sto devadesát tři a devadesát pět špatných (viz obr. 19).

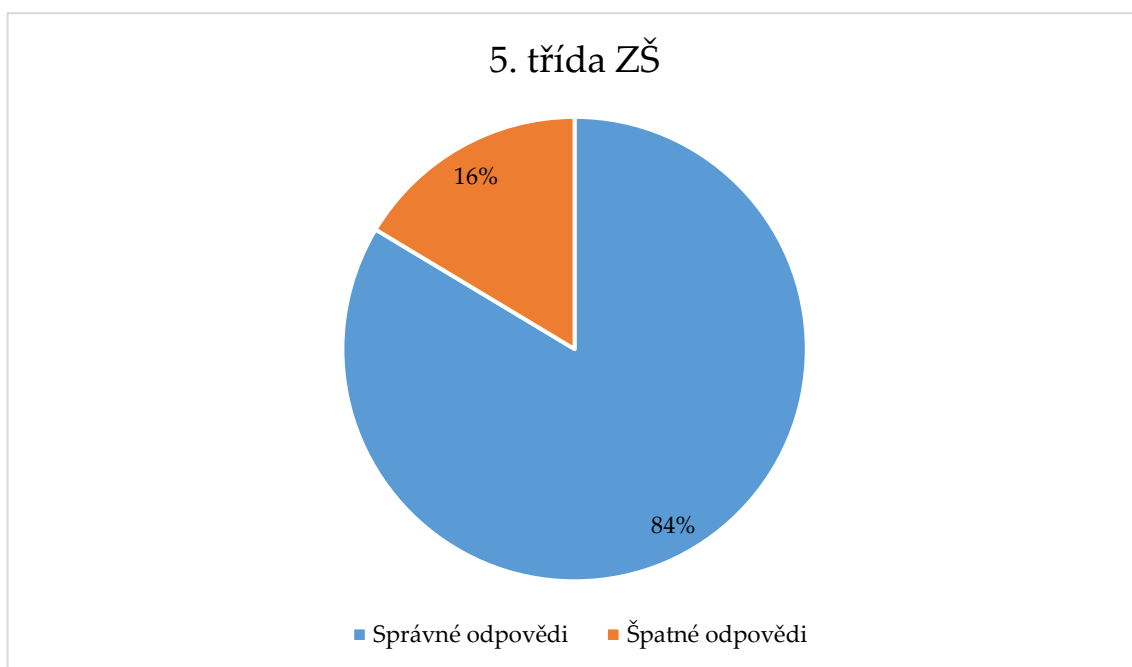
5.3 Výsledky testového šetření po absolvování programu Svět ohně v Centru zdraví a bezpečí

Žáci dostali stejný test přibližně po měsíci od absolvování návštěvy centra. Testu se zúčastnil stejný počet žáků, jako před absolvováním. Vyplnění testu proběhlo ve vyučovací třídě dané ZŠ. Na test nebyl stanoven žádný časový limit.

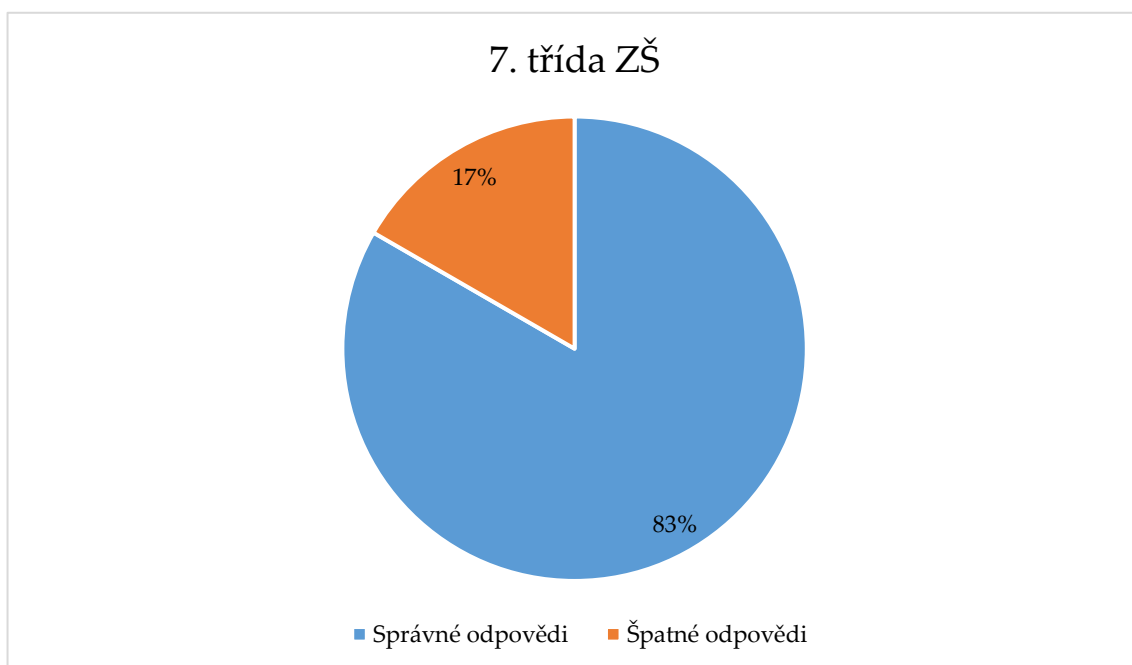
Obrázek 20 - Šetření znalostí žáků 3. třídy po absolvování programu

Celkem třicet žáků 3. ročníku ZŠ po absolvování programu zvolilo dvě stě dvacet sedm správných odpovědí, zbylých sto třicet tři bylo špatně (viz obr. 20).

Obrázek 22 - Šetření znalostí žáků 5. třídy po absolvování programu

I žáků 5. třídy se zúčastnilo po programového testování třicet. Počet správných odpovědí byl tři sta jedna a špatných padesát devět (viz obr. 21).

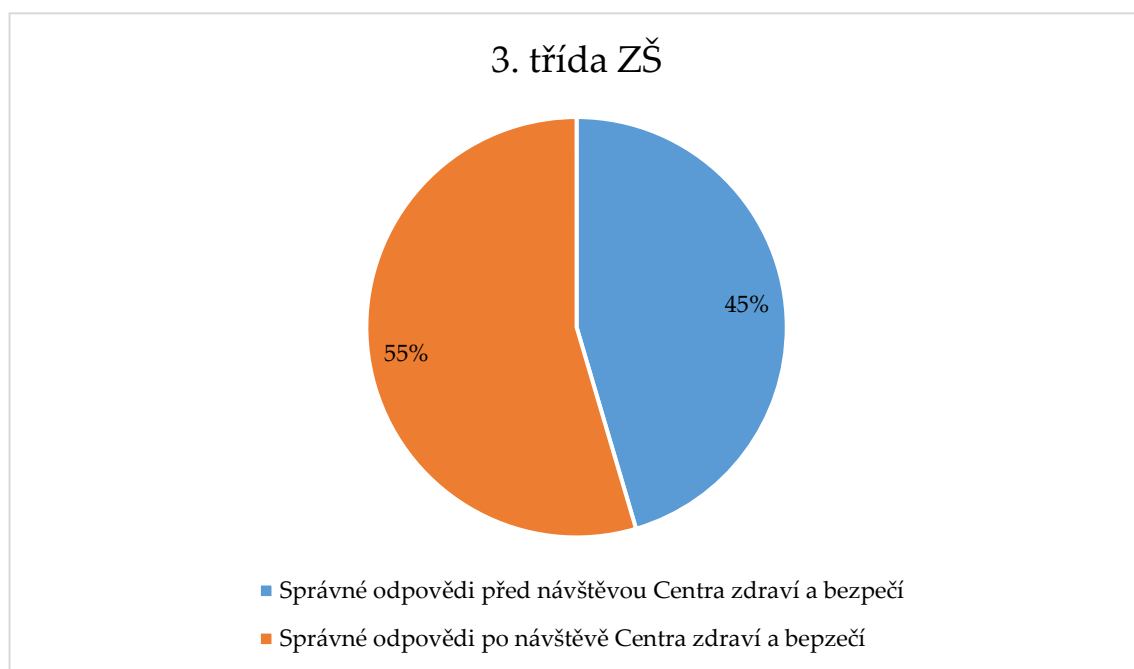

Obrázek 21 - Šetření znalostí žáků 7. třídy po absolvování programu

Počet žáků z řad 7. ročníků byl dvacet čtyři. Z toho bylo dvě stě čtyřicet správných odpovědí a čtyřicet osm špatných (viz obr. 22).

5.4 Porovnání výsledků před návštěvou a po návštěvě Centra zdraví a bezpečí

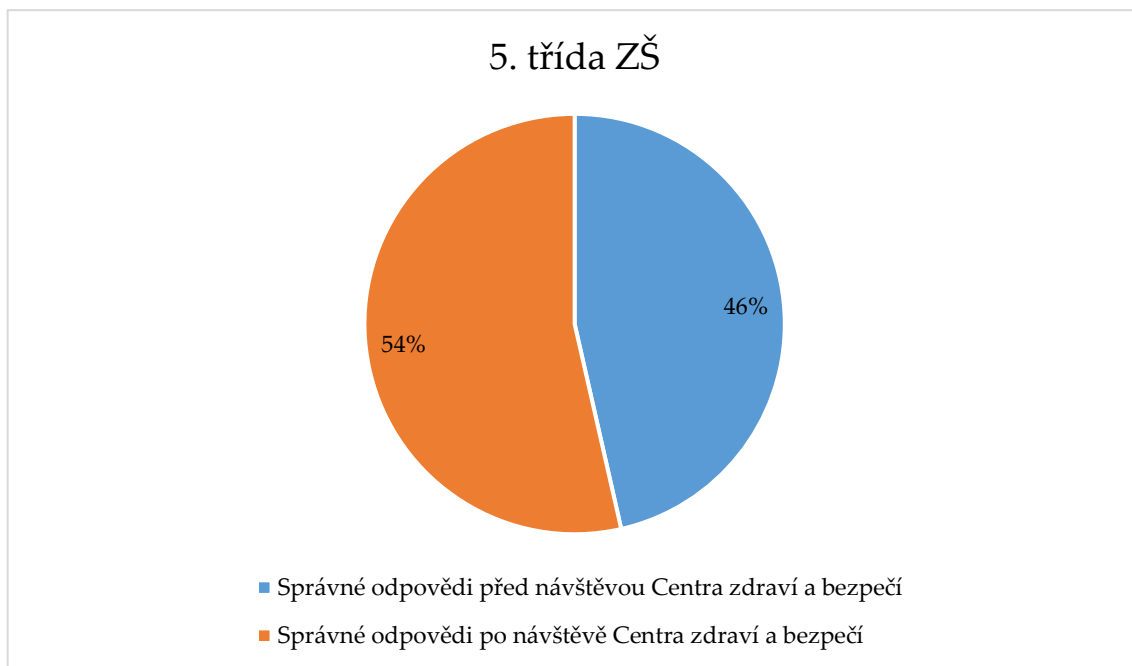
V této kapitole jsou porovnány výsledky před návštěvou centra a následně měsíc po návštěvě. Vyhodnocení bude provedeno pomocí grafů.

Obrázek 23 - Porovnání výsledků žáků 3. třídy

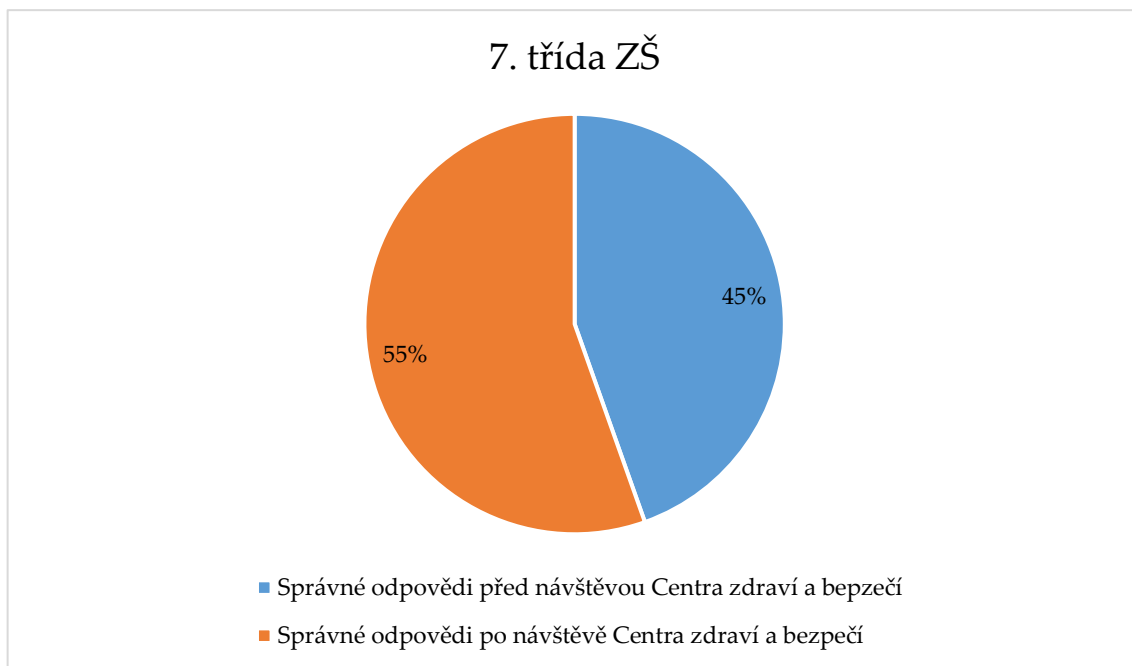
Před návštěvou centra žáci 3. třídy zvolili celkem sto osmdesát devět správných odpovědí. Po návštěvě počet správných odpovědí stoupl na dvě stě dvacet sedm, tedy o třicet osm správných odpovědí více (viz obr. 23).

Obrázek 24 - Porovnání výsledků žáků 5. třídy

Celkem dvě stě šedesát jedna správných odpovědí zvolili žáci 5. třídy před absolvováním programu z tři sta šedesáti možných. Po absolvování programu bylo toto číslo ještě vyšší, a to tři sta jedna. Žáci tedy zvolili po programu o čtyřicet správných odpovědí více (viz obr. 24).

Obrázek 25 - Porovnání výsledků žáků 7. třídy

Žáci 7. tříd před programem zaškrtnuli v testu celkem sto devadesát tři správných odpovědí z možných dvou set osmedesáti osmi. Po programu došlo ke zlepšení na celkový počet dvě stě čtyřicet správných odpovědí (viz obr. 25).

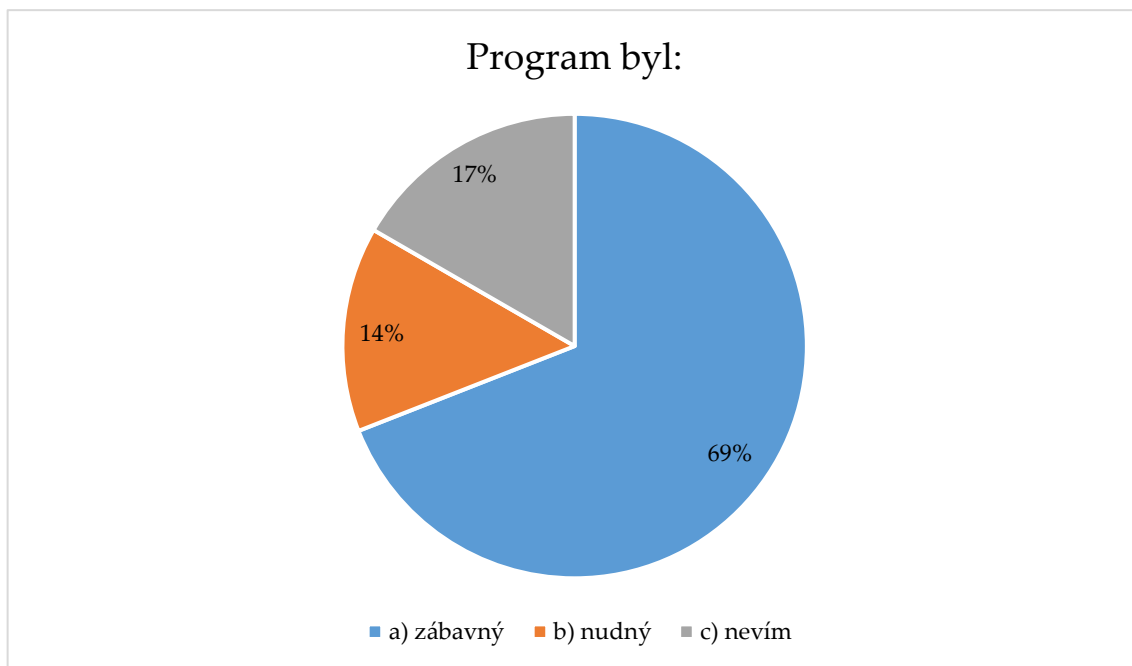
5.5 Zhodnocení programu Svět ohně pohledem žáků

Test, který byl předložen žákům po absolvování programu, byl doplněn o tři otázky, které se týkaly hodnocení programu a výkladu lektorů. Výsledky jsou sečteny dohromady ze všech tří škol současně, tedy dohromady osmdesát čtyři žáků.

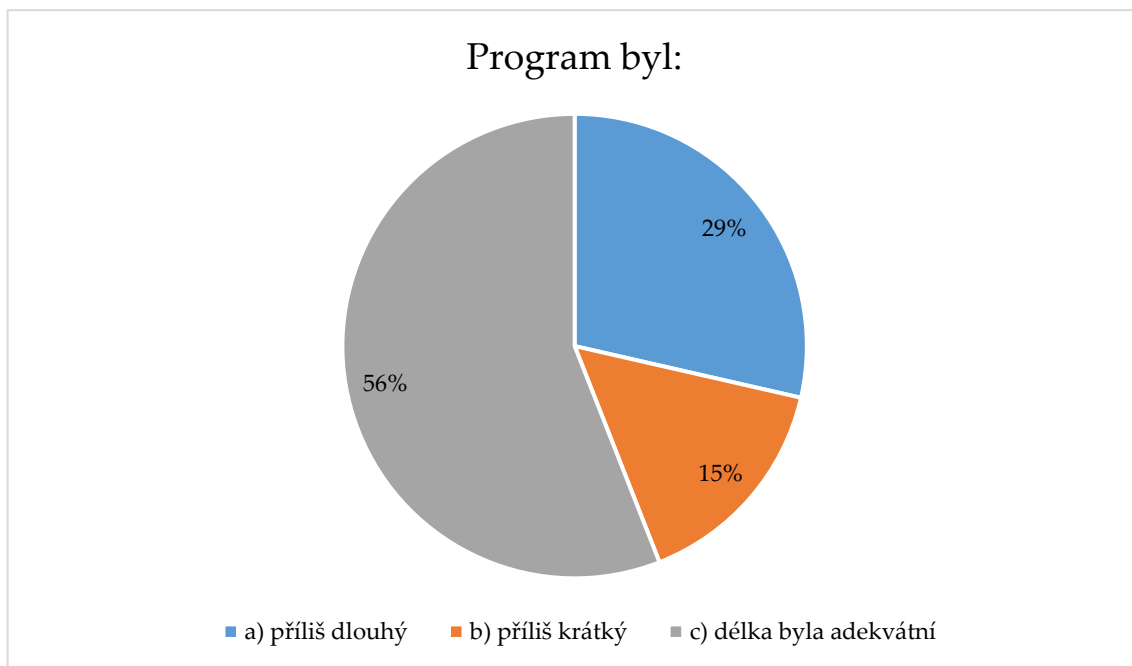
Obrázek 26 - Byl výklad lektora srozumitelný a jasný?

Z celkového počtu osmdesáti čtyř žáků odpovědělo šedesát devět, že jim přišel výklad lektora srozumitelný a jasný. Patnáct žáků z celkového počtu uvedlo, že výkladu nerozuměli (viz obr. 26).

Obrázek 27 - Program byl:

Na otázku, zda byl program zábavný uvedlo padesát osm žáků že ano, dvanáct žáků uvedlo, že byl výklad nudný a zbylých čtrnáct žáků uvedlo, že nedokážou posoudit (viz obr. 27).

Obrázek 28 - Program byl:

Poslední otázkou byla délka programu. Z osmdesáti čtyř žáků uvedlo dvacet čtyři, že délka programu byla příliš dlouhá, dalších třináct uvedlo, že byl program příliš krátký a zbylým čtyřiceti sedmi délka přišla adekvátní (viz obr. 28).

5.6 Celkové hodnocení

Po vyhodnocení výsledků jsem byl docela překvapen. Celkový počet správných odpovědí před absolvováním programu byl poměrně vysoký. Možná je to také tím, že test musel být přizpůsoben všem věkovým kategoriím, pro které je program určen. Žákům 7. tříd mohly otázky připadat poněkud jednoduché na rozdíl od žáků 3. tříd, kteří nemuseli všechny otázky chápat. Je zde nutno tedy udělat rozdíl mezi žáky 3., 5. a 7. tříd. Z tohoto důvodu byly také výsledky interpretovány jednotlivě, nikoliv dohromady.

Otázky byly směřované na oblast PO, tedy jak se chovat v krizových situacích. Součástí programu je také přednášení o HZS ČR a jejich činnostech a vybavení,

ale otázky tohoto typu nebyly do testu zařazeny, neboť to není důležité z pohledu připravenosti na krizovou situaci. Jedná se spíše informativní záležitost.

Hodnocení začnu u nejmenších, tedy u žáků 3. třídy. Pro tyto žáky se program přizpůsobuje, aby byl co nejzáživnější a žáci si mohli vyzkoušet věci prakticky. Krásným příkladem byla otázka č. 9, kdy před programem na otázku „Při neopatrné manipulaci s ohněm na Vás vzplane oděv. Jak se zachováte?“ Odpovědělo pouze devět žáků ze třiceti správně. Správnou odpovědí bylo „začnu kutálet sudy“. Děti si to vyzkoušely a po programu bylo dvacet tři správných odpovědí. To samé bylo v případě zakouřeného prostředí. Pomocí simulátorů došlo k zakouření místnosti a z původních osmi správných odpovědí bylo náhle sedmnáct. Příjemným zjištěním bylo, že si žáci vštípili znalost telefonních čísel na složky IZS. V celkovém hodnocení si žáci ve správných odpovědích polepšili o 10 %.

Žáci 5. ročníku měli, před návštěvou centra, nejlepší procentuální hodnocení ve správných odpovědích. Početně byl 5. ročník zastoupený třiceti žáky, zatímco 7. ročník pouze dvaceti čtyřmi žáky. Otázkou zůstává, jaký by byl výsledek při rovnocenném počtu žáků. Žáci před i po absolvování programu nejvíce chybovali v 10. otázce. „Jaká je minimální vzdálenost pro rozdělení ohně od lesa?“ Pouze sedm žáků před i po programu odpovědělo padesát metrů. Na otázku, jaké je telefonní číslo na hasiče odpovědělo po programu všech třicet studentů správně. V hromadném porovnání výsledků před a po programu došlo ke zlepšení o 8 %.

Žáci 7. ročníku měli poměrně nízkou úspěšnost před návštěvou centra a to jen 67 %. Mohl zde hrát faktor pubertálního období, jelikož se při vyhodnocování testů místo zaškrtnuté odpovědi, objevovaly různé značky a netematické popisky. Ovšem výsledky po absolvování programu byly lepší. Došlo zde

ke zlepšení o čtyřicet sedm správných odpovědí a celkové polepšení o 10 %. Možný je fakt, že děti program bavil a byl pro ně přínosný, a to je přimělo k odpovědnějšímu vyplnění dotazníků po programu.

Nyní je prostor podívat se na doplňkové otázky týkající se výkladu a délky programu. Tyto údaje jsou velice důležité z hlediska případné změny v programu. Výzkumy na dané téma se v centru neprovádějí a lektoři nebo vedení pak nemá žádnou zpětnou vazbu. Domnívám se, že je to škoda, protože na konci programu zbude vždy pár volných minut pro vyplnění krátkého dotazníku. Na otázku, zda byl výklad lektora srozumitelný a jasný odpovědělo šedesát devět žáků pozitivně, tedy 82 % dotazovaných. Tento údaj je velice důležitý z toho důvodu, aby byl výklad pochopitelný pro všechny věkové kategorie dětí. Daný fakt můžeme hodnotit pozitivně a není třeba lektory nějak opravovat.

Na otázku, zda byl program zábavný odpovědělo pouze 69 % ano, což je překvapením, protože děti si program na první pohled užívají. Zde by mohlo tedy dojít k nějaké úpravě nebo obohacení o atraktivnější části. Následně pak 14 % uvedlo, že program byl nudný a zbylých 17 % neví. V tomto případě hrají důležitou roli věk a zkušenosti lektora. Všichni lektoři jsou sice profesionální hasiči, ale některým může chybět schopnost děti zaujmout zábavnou formou a nedokážou posoudit hranici, kdy je program ještě zábavný a kdy už přednáší až příliš do hloubky dané problematiky. I proto je tento fakt velmi důležitý jako zpětná vazba pro lektory.

Poslední otázkou zůstává délka programu. Ve výsledcích lze snadno vyčíst, že pro žáky 3. ročníků byla délka příliš dlouhá. Naopak u žáků 7. ročníků se objevovaly převážně odpovědi o adekvátní délce. Celkem tedy 56 % respondentů uvedlo, že délka je adekvátní, dalších 29 %, uvedlo, že je program příliš dlouhý

a pro zbylých 15 % byl program příliš krátký. I díky těmto zjištěným hodnotám bude nutné přistoupit na možnou úpravu programu z hlediska délky.

Ze zjištěných hodnot lze tedy říci, že návštěva centra je pro školáky přínosná a díky simulátorům si v reálné krizové situaci budou umět poradit. Zjištěny byly tedy převážně příznivé skutečnosti. Jednou může být ta, že žáci v žádné z otázek neudělali více chyb po programu než před ním. Mezi ty nepříznivé lze zařadit výsledky odpovědí, které se týkaly vystupování lektorů. I když hodnoty nebyly přímo záporné, osobně bych čekal lepší výsledek.

Důležitým faktem je, že se má hypotéza, a sice že žáci budou po absolvování programu vykazovat lepší výsledky ve znalostech, se potvrdila. Z odpovědí je jasně patrná efektivita výuky v centru.

Třídní učitelé testovaných tříd projeví zájem o výsledky testování, budou jim tedy zaslány, aby získali představu o znalostech svých žáků v této oblasti. Dále budou výsledky předloženy vedení Centra zdraví a bezpečí, které se na jejich základě rozhodne pro provedení případných změn.

6 DISKUZE

Na začátku této kapitoly se vrátím do minulosti, kdy byli žáci ve školách připravováni na krizové situace teoretickou i praktickou výukou předmětem Branná výchova, která ale řešila způsob chování člověka především v případě vojenského konfliktu a napadení chemickou zbraní. Starší ročníky si na tuto přípravu ještě pamatují, pro některé je to ovšem jen neuvěřitelná představa a při vyprávění průběhu branného cvičení se mladší ročníky začnou nepochopitelně smát. Ale pokud se zamyslíme nad současnou situací ve světě, není od věci, že právě absolventi této výchovy tento výcvik mají. Výuka tohoto předmětu skončila změnou společenské situace po roce 1989. V současné době se na výchovu v této oblasti zaměřuje Rámcový vzdělávací plán pro základní vzdělávání. Pro první stupeň ZŠ je určena vzdělávací oblast „Člověk a jeho svět“, jejímž cílem je: poznávání a upevňování preventivního chování, účelného rozhodování a chování v různých situacích ohrožení vlastního zdraví a bezpečnosti i zdraví a bezpečnosti druhých, včetně chování při mimořádných událostech [24,35].

S nárůstem počtu MU bylo ovšem potřeba připravit ucelený vzdělávací program, s cílem minimalizovat jejich počet. Kde jinde tedy začít s prevencí než na základních školách. V roce 1996 příslušníci HZS Moravskoslezského kraje ze stanice Bruntál přišli s nápadem, vzdělávat žáky ZŠ a SŠ v oblasti PO. Tento projekt dostal název Hasík. Tvorba osnov, školení lektorů a celková příprava trvala dva roky. Po roce 1998 se v bruntálském regionu začala rozjíždět výuka na ZŠ a následně po celé ČR. Ministerstvo školství (dále jen „MŠ“) se tímto projektem inspirovalo a jak jsem již zmiňoval výše ve své práci, v roce 2003 vydalo pokyn, začlenit tematiku ochrany člověka na MU do vzdělávacích programů. Tímto pokynem se inspirovalo Centrum zdraví a bezpečí a postavilo na tom své programy [1,2].

V současné době Hasík vzdělává žáky za podpory vedení HZS jednotlivých krajů v Moravskoslezském, Olomouckém, Jihomoravském, Zlínském, Středočeském, Libereckém, Plzeňském, Královéhradeckém a Ústeckém kraji. Nesmíme také zapomenout na hlavní město Prahu. Jedná se tedy o poměrně široké zastoupení napříč celou ČR. Původním plánem bylo vyškolit osoby z řad pedagogů, ale o pozice lektorů projevíli zájem profesionální záchranáři a policisté, kterým bylo vyhověno a působí tedy na těchto místech. Aktuální počet vycvičených lektorů je zhruba tisíc pět set. Pro získání specializačního kurzu je nutné absolvování třídního výcviku a školení pod dohledem dlouholetých instruktorů. Lektoři při svých návštěvách škol pracují ve dvojicích [36].

Provést porovnání Hasíka s Centrem zdraví a bezpečí lze tedy učinit z několika různých pohledů. Bude se jednat o složité porovnávání, neboť každé vzdělávání probíhá jinak a rozdíl v založení je téměř sedmnáct let.

Prvním z rozdílů může být, že lektori z řad Hasíka svou činnost vykonávají zcela dobrovolně, bez nároku na mzdu. Záleží pak na služebním funkcionáři, zda v rámci osobní odměny ohodnotí příslušníka nějakým finančním příspěvkem, zde zmiňuji pouze příslušníky HZS ČR. V centru mají lektori uzavřené dohody o provedení práce a mají hodinovou mzdu. Vzdělávání nových lektorů u Hasíka trvá tři dny, což je zhruba třicet šest hodin. V centru je časová dotace na zaškolení lektora třicet hodin, což odpovídá tříhodinovému náslechu na deseti programech. Časová dotace je tedy u obou programů podobná, ovšem lektori v centru mají výhodu v prostředcích, které jim slouží jako pomůcky a opora při výkladu. Další rozdíl vidím v tom, že v Hasíku se jedná o dobrovolnou činnost a působiště jejich přednášek je veliké, a tak si musí každá dvojice lektorů zařídit vlastní dopravu. I zde je zcela klíčová spolupráce s HZS ČR. Také co se týká pomůcek pro výklad, je zde velký rozdíl, lektori je mají k dispozici jen díky

spolupráci a dobré vůli vedení. Může se jednat o zapůjčení a následnou ukázkou dýchacího přístroje, zásahového oděvu nebo třeba o protichemický oděv, záleží na tématu výkladu. Lektori dostávají na výuku pouze informativní letáčky. S přednáškou je samozřejmě spojena i nutnost vlastního počítače pro přednes. Srovnání výkladů je jednotné tematicky i časovou dotací, právě díky výše zmiňovanému pokynu MŠ, mládeže a tělovýchovy [9].

Z hlediska zázemí hrají body jednoznačně pro centrum. Tím, že žáci jsou v autentickém prostředí, dokážou se lépe věnovat výkladu a případným dotazům lektora. Hlavní roli zde hrají právě simulátory. Ve třídě taková odezva není. Pokud se zaměříme na ekonomickou stránku věci, je nesporným faktem, že Hasík nemá žádné náklady na provoz. Oproti centru, jehož vybavení přišlo na padesát dva milionů korun a s dalšími šedesáti miliony se počítá pro jeho rozšíření.

Zajímavým počinem by bylo provést komparaci obou programů pomocí dotazníkového šetření, které je obsahem mé práce. Porovnat znalosti žáků, kteří se účastnili výukového programu v centru a těch, kteří absolvovali přednášku lektorů z Hasíka. Výsledky by byly jistě zajímavé.

Dalším faktem také je, že program Hasík vznikl před dvaceti pěti lety a vytvořil velké povědomí u lidí a také základ u HZS ČR na úseku požární prevence. Za celou dobu své existence proškolil mnoho tisíce dětí a otázkou je, kolik dětí tyto zkušenosti už využilo, aby pomohly svému okolí nebo sobě, odvrátit hrozící nebezpečí. Ve srovnání s centrem hraje tento fakt jednoznačně pro Hasíka. Každý týden je v centru realizováno osm programů. Počet vyučovacích týdnů v roce je přibližně třicet jedna. Počet žáků ve třídě je v průměru třicet. Centrum je v provozu sedm let. Pokud všechny tyto údaje propočítáme, dojdeme k výsledku, že po dobu činnosti bylo proškoleny přibližně

padesát tisíc dětí a dvě stě čtyřicet osm pedagogů, budeme-li počítat jednoho pedagoga na třídu. Tento výsledek je pouze orientační, neboť v souvislosti s Covid-19 a vládními opatřeními bylo centrum téměř rok zavřené. Centrum je v České republice pouze jedno, současně mohou probíhat maximálně dva programy, ve stejné chvíli se tedy v dané problematice edukuje maximálně šedesát dětí v Karlovarském kraji. Ve srovnání s Hasíkem, který má tisíc pět set lektorů, pracujících ve dvojicích, mohou provádět přednášku současně v sedm set padesáti třídách, což odpovídá dvaceti dvou tisícům a pěti stům žáků napříč Českou republikou. Je neuvěřitelné, že Hasík by byl za dva dny schopný proškolit tolik žáků, jako Centrum za sedm let. Toto je ovšem pouze představa, realita je jiná. Je obdivuhodné, kolik lektorů vykonává tuto činnost zdarma v době svého osobního volna [5,9,36]

Centrum se prosadilo svou nápaditostí a získalo si důležitost v mnoha směrech. V koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 se objevuje zmínka o vybudování dalších center napříč ČR za účelem informační činnosti a zvyšování úrovně připravenosti obyvatelstva. Kraje, které se tímto centrem inspirovaly jsou Moravskoslezský, Zlínský, Olomoucký a také Jihomoravský. Jedno centrum by mělo stát v hlavním městě Praze, a dokonce další tři ve Středočeském kraji. Z mého pohledu se jedná o správný krok, neboť informovanost obyvatel o složkách IZS není veliká a taktéž připravenost na mimořádné situace není na vysoké úrovni a je spíše v pozadí ostatních témat. Otázkou zůstává, jakým směrem se ubere Hasík, pokud v každém kraji, kde působí, vyroste toto centrum. Logickým krokem by bylo, zahájit spolupráci, ovšem ne všichni lektoři z řad Hasíka by získali místo lektora, a to z důvodu omezené personální kapacity. Výběr lektorů by se zúžil také tím, že Asociace trvá na podmínce, aby lektoři byli pouze příslušníci nebo pracovníci složek IZS, nikoli pedagogové či jiní zaměstnanci. Tento problém by tak mohl nastat ve výše zmiňovaných krajích [4,7,36].

Častým problémem, se kterým se setkávají lektoři z centra je, že děti chodí na přednášky opakovaně. Někteří pedagogové si zvykli, že v den návštěvy centra mají o děti postaráno a nemusejí se o nic starat, proto se na program přihlásí víckrát. Bohužel není v možnostech centra uhlídat, které školy a kterého programu se již zúčastnily, a tudíž zabránit opakované návštěvě. Během přednášky takové třídě, pak lektor není schopný děti překvapit něčím novým a zaujmout tak jejich pozornost. Je to pak na zkušenostech a také improvizaci lektora, jak se s touto situací vypořádá. Takovéto případy nejsou přínosné ani pro jednu, ani pro druhou stranu. Není neobvyklé, že děti podobné nebo dokonce stejné téma poslouchají již potřetí. Domnívám se, že zavedení lepšího rezervačního systému s upozorněním na opětovné přihlášení stejné skupiny na již absolvovaný program, by situaci výrazně zlepšilo. Došlo by například k vyloučení situace, že škola z jiného kraje, která má o přednášku velký zájem je odmítnuta nebo je v pořadníku na spodní příčce. Velký zájem o programy mají školy z našich sousedních krajů, Ústeckého a Plzeňského. Vedení centra by mělo prostor k oslovení dalších škol s nabídkou.

Pokud se zamyslím nad kvalitou výkladu v centru, dovolím si konstatovat, že je závislá nejen na kvalitě odborných znalostí, ale především na osobnosti lektora. O různých podobách výkladu se zmiňuji v kapitole o vedení výkladu z hlediska vývojové psychologie. Při vedení programu se z hasiče stává pedagog a také trochu herec. Záleží na něm, jakým způsobem předá své zkušenosti svému publiku. Dobrý lektor by měl svůj výklad přizpůsobit věkovému složení skupiny. Je rozdíl ve způsobu přednesu pro děti předškolního a mladšího školního věku, oproti starším žákům. Při výkladu pro menší děti je pro přednášejícího velkým plusem umění „vidět svět jejich očima“. Samozřejmostí by měl být srozumitelný přednes, artikulace a komunikativní dovednosti. Také pohotové reakce jsou na místě, protože děti nejednou dokážou překvapit zvědavou otázkou. Dobrý lektor by měl být optimistický, empatický, klidný,

kreativní a ochotný učit se stále novým poznatkům. V případě pubertálního složení skupiny je na místě také trpělivost, protože žáci tohoto věkového složení ji občas zkouší a je na lektorovi, aby určil hranice, za které se nepůjde. Lektor by měl mít organizační a řídicí schopnosti. Příklad lektora a kouzlo jeho osobnosti jsou při výkladu nenahraditelné a často si žáci i díky těmto vlastnostem a díky konkrétnímu lektorovi, vzpomenou na informace z programu [32].

O tom, že je centrum úspěšné vypovídá i získané ocenění po prvním roku provozu, udělené Ministerstvem vnitra Generálního ředitelství HZS ČR za projekt roku 2015. Uděleno bylo 1. místo. Dále Svět záchranářů dostal ocenění za Stavbu roku 2015 [7].

Na závěr diskuse si dovolím upozornit na důležitost edukace v oblasti krizových situací. Bezesporu by mezi základní znalosti občanů měly patřit základy první pomoci, dále základy bezpečného chování v provozu, v přírodě, ale také doma. Dále by se občané měli orientovat v přehledu způsobů chování v krizových situacích, jako jsou například požár, autonehoda nebo napadení násilníkem. V dnešní době bychom nečekali vojenský konflikt, avšak současná situace nás přesvědčila, že není od věci se přiučit o tom, jak se chovat v případě vojenského napadení. Znalost telefonních čísel na jednotlivé složky IZS by měla být samozřejmostí. A právě v této oblasti odvádí centrum vynikající práci.

7 ZÁVĚR

Jedním z cílů této bakalářské práce bylo představení a popis činnosti Centra zdraví a bezpečí v Karlových Varech. V teoretické části práce jsem popsal centrum z vizuálního hlediska včetně popisu vybavení jednotlivých součástí. Také jsem přiblížil obsah jednotlivých programů, které se týkají všech složek IZS. Nastínil jsem záměry, které se týkají rozšíření centra o nové součásti v budoucnu.

Hlavním cílem však bylo ověřit si hypotézu, že centrum efektivně ovlivňuje edukaci žáků v oblasti, která je mi profesně blízká, a to PO. Konkrétním programem, který byl v dotazníkovém šetření zkoumán je Svět ohně. Vzhledem k mé aktivní činnosti v centru, mě výsledky šetření velmi zajímaly. Při své aktivní činnosti v centru si zakládám na erudovaném a zábavném výkladu, proto mě zajímaly názory žáků a jejich vnímání těchto skutečností. Přesto, že všichni lektori jsou profesionálové ve svém oboru, tak každý přistupuje k výuce jiným a svým vlastním stylem a způsobem.

Praktická část se tedy skládala z dotazníkového šetření a předložení výsledků. Z konečného výsledku vyplývá, že výuka v centru je efektivní. Žáky jistě velmi kladně ovlivnil i prožitek, který měli při výukovém programu. A z prožitku se stává zkušenost. „*Zkušenost není to, co se vám stane. Zkušenost je to, jak naložíte s tím, co se vám stalo*“ [37, s. 4]. Dovolím si konstatovat, že se snažíme uvedený citát naplňovat tak, aby se z našich dětí staly samostatně uvažující osoby, které si dovedou poradit v každé situaci.

Po vypracování této bakalářské práce, mohu s jistotou potvrdit, že Centrum zdraví a bezpečí odvádí skvělou práci v edukaci dětí i dospělých. Je prototypem pro vybudování dalších center v ČR. Je nositelem myšlenky, že kdo je připraven, není překvapen [5].

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ČR – Česká republika

HS – Horská služba

HZS ČR – Hasičský záchranný sbor České republiky

HZS KVK – Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje

IZS – Integrovaný záchranný systém

MěP – Městská policie

MU – Mimořádná událost

MŠ – Ministerstvo školství

PČR – Policie České republiky

PO – Požární ochrana

SŠ – Střední škola

ZŠ – Základní škola

ZZS – Zdravotnická záchranná služba

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. MIKULKA, Bohdan, Štěpán MIKULKA a Miroslav PIŇOS. *Výchova dětí v oblasti požární ochrany: Příručka pro učitele základní a speciálních škol* [online]. Praha, 2003 [cit. 2022-04-07]. ISBN 80-86640-21-3.
2. TALICHOVÁ, Martina. Ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí – integrovaný záchranný systém. *Metodický portál* [online]. Praha, 2019 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/21882/OCHRANA-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI---INTEGROVANY-ZACHRANNY-SYSTEM.html>
3. JEŘÁBEK, Jaroslav, Jan TUPÝ, Romana LISNEROVÁ a Adriena SMEJKALOVÁ. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* [online]. Praha, 2017 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: https://www.nuv.cz/uploads/RVP_ZV_2017_cerven.pdf
4. *Záchranný kruh* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.zachranny-kruh.cz/o-nas/novinky-ze-zachranneho-kruhu.html>
5. *Svět záchránářů* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.svetzachranaru.cz/#o-svete-zachranaru>
6. Rozhovor s kpt. Ing. Veronikou Krajsovou, prezidentka Asociace záchranného kruhu, Karlovy Vary 10.12.2021
7. KRAJSOVÁ, Veronika a Lukáš HUTTA. *Výroční zpráva: Záchranný kruh*. Karlovy Vary, 2020, str. 1-32.

8. HRADIL, Jaroslav, Otakar J. MIKA, Miroslav MUSIL, Bohuslav SVOBODA, Jakub RAK a Dušan VIČAR. *Základy ochrany obyvatelstva v České republice: odborná monografie*. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta logistiky a krizového řízení, 2018. ISBN 978-80-7454-774-4.
9. Rozhovor s pprap. Vojtěchem Králem, příslušník HZS Libereckého kraje, Karlovy Vary 3.2.2022
10. PTÁČEK, Petr. *Bezpečně na tekoucí vodě*. Vydání druhé. [Náchod]: Petr Ptáček, 2015. ISBN 9788026072171.
11. RYBA, Drahoslav. *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030: Připravený občan. Připravený systém* [online]. Praha, 2021, str. 18-21 [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/ochrana-obyvatelstva-v-ceske-republice.aspx>
12. KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY. *Ochrana obyvatelstva*. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2013. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-134-7.
13. BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3008-0.
14. *Pro školy* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.svezachranaru.cz/#pro-skoly>
15. *Pro veřejnost* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.svezachranaru.cz/#pro-verejnost>

16. *Svět ohně* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z:
<https://www.svetzachranaru.cz/svet-ohne.html>
17. MINISTERSTVO VNITRA – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY. *Bojový řád jednotek požární ochrany - taktické postupy zásahu: Zdolávání požáru*. 2017.
18. *Svět bezpečí* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z:
<https://www.svetzachranaru.cz/svet-bezpeci.html>
19. *Mimořádné události* [online]. [cit. 2022-04-07]. Dostupné z:
<https://www.svetzachranaru.cz/mimoradne-udalosti-7.html>
20. MINISTERSTVO VNITRA – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU ČESKÉ REPUBLIKY. *Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu: Varování obyvatelstva*. Praha, 2017.
21. SKALSKÁ, Květoslava, Zdeněk HANUŠKA a Milan DUBSKÝ. *Integrovaný záchranný systém a požární ochrana: modul I*. Praha: MV - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2010. ISBN 978-80-86640-59-4.
22. HUBÁČEK, Petr a Radka FILIPČÍKOVÁ. *Efektivní systém třídění nemocných a zraněných*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5227-2.
23. *Svět rizik* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z:
<https://www.svetzachranaru.cz/svet-rizik-2.html>
24. MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY. *Člověk a jeho svět* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z:
<https://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/clovek-a-jeho-svet>

25. *Svět zdraví* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.svezzachranaru.cz/svet-zdravi.html>
26. *První pomoc* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.svezzachranaru.cz/odpoledni-svet-zdravi.html>
27. KELNAROVÁ, Jarmila. *První pomoc I: pro studenty zdravotnických oborů*. 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2012. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-4199-4.
28. BYDŽOVSKÝ, Jan. *Předlékařská první pomoc*. Praha: Grada, 2011. Zdraví & životní styl. ISBN 978-80-247-2334-1.
29. *Dopravní výchova* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.svezzachranaru.cz/dopravni-vychova-pro-4-tridy-zs.html>
30. ŠULC, Petr. *Dopravní výchova*. Ilustroval Vendula HEGEROVÁ. Praha: Pierot, [2021]. Těšíme se do školy. ISBN 978-80-7353-732-6.
31. *Příměstský tábor se záchranáři* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.svezzachranaru.cz/tabor>
32. VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
33. JAMES, Stephanie. *Publishing in school psychology and related fields: an insider's guide*. Oxford, 2018. ISBN 978-1-138-6496-7.
34. PETRUSEK, Miloslav, Hana MAŘÍKOVÁ a Alena VODÁKOVÁ. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996. ISBN 80-7184164-1.

35. KONÍŘOVÁ, Marta. *Branná výchova: soupis učebnic branné výchovy ve sbírce oddělení dějin školství Muzea Komenského v Přerově*. Přerov: Muzeum Komenského v Přerově, 2006. ISBN 80-239-8964-2.
36. *Hasík CZ: Preventivně výchovná činnost v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <http://www.hasik.cz/>
37. HUXLEY, Aldous. *Texts & Pretexts: An Anthology With Commentaries*. Los Angeles, 1932., 4 s.
38. *Výuka první pomoci zážitkem* [online]. [cit. 2022-04-14]. Dostupné z: <https://www.zdrsem.cz/publikace>.
39. AMERICAN PSYCHOLOGICAL ASSOCIATION. *Developmental psychology*. 2007. ISSN 1939-0599.

10 SEZNAM POUŽITÝCH OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Logo Světa záchranářů	12
Obrázek 2 - Svět záchranářů	14
Obrázek 3 - Pohled na hasičskou stanici	14
Obrázek 4 - Stanoviště Zdravotnické záchranné služby	15
Obrázek 5 - Základna Integrovaného záchranného systému	16
Obrázek 6 - Pohled na policejní služebnu	17
Obrázek 7 - Domeček bezpečí	18
Obrázek 8 - Stanoviště plavčíka	19
Obrázek 9 - Základna Horské služby	20
Obrázek 10 - Pohled na kuchyň se simulátory	25
Obrázek 11 - Pohled na vyhořelou místnost	25
Obrázek 12 - Cela předběžného zadržení	26
Obrázek 13 - Simulace úniku nebezpečné látky	28
Obrázek 14 - "tři kroky pro život"	31
Obrázek 15 - Pohled na prostory dopravní výchovy	32
Obrázek 16 - Otočný simulátor	39
Obrázek 17 - Šetření žáků 3. třídy na základě osobních zkušeností	43
Obrázek 18 - Šetření žáků 5. třídy na základě osobních zkušeností	44
Obrázek 19 - Šetření žáků 7. třídy na základě osobních zkušeností	45
Obrázek 20 - Šetření znalostí žáků 3. třídy po absolvování programu	46
Obrázek 21 - Šetření znalostí žáků 5. třídy po absolvování programu	47
Obrázek 22 - Šetření znalostí žáků 7. třídy po absolvování programu	47
Obrázek 23 - Porovnání výsledků žáků 3. třídy	48
Obrázek 24 - Porovnání výsledků žáků 5. třídy	49
Obrázek 25 - Porovnání výsledků žáků 7. třídy	50
Obrázek 26 - Byl výklad lektora srozumitelný a jasný?	51
Obrázek 27 - Program byl:	53

Obrázek 28 - Program byl: 52